

RAPPORT 1 AV 5 | 2011

Röster om facket och jobbet

Synen på löner och löneskillnader

Landsorganisationen i Sverige

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Inledning	6
2 Rimlig lön för olika yrken	7
3 Synen på löneskillnader mellan yrken	22
4 Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män	30
5 Stödja låginkomsttagare eller egna gruppen	35

Sammanfattning

- ▶ En klar majoritet av alla anställda anser att löneskillnaderna mellan olika yrken är för stora, 76 procent av samtliga anställda anser detta.
- ▶ En ännu större majoritet, 83 procent, anser att kvinnor har för låga löner jämfört med män.
- ▶ En inte fullt lika så stor majoritet, 54 procent, anser att välbetalda ska stödja låginkomsttagare. 37 procent anser dock att den egna gruppen är viktigast.
- ▶ En rimlig lön för en kassörska anses vara 22 800 kronor och för en läkare 39 000 kronor. En ganska stor skillnad kan tyckas men i verkligheten är skillnaden betydligt större än så. Och blandas verkställande direktörer in i leken blir skillnaden mellan rimlig och faktisk lön ren science fiction.

Det framgår av den andra delen av LOs rapportserie Röster om facket och jobbet 2011 där 4 500 anställda svarat på frågor gällande deras syn på löner och löneskillnader.

Vad anses som rimlig lön

Lönegapet mellan arbetare och tjänstemän har ökat rejält de senaste åren och medellönen är nu cirka 10 000 kronor högre för tjänstemän än för arbetare. Frågan är om detta är en rimlig skillnad. För att ta reda på det ställs fyra frågor i undersökningen gällande synen på löner och löneskillnader. Den första gäller vad som anses som rimlig lön för tio olika yrken, fyra arbetaryrken fem tjänstemannayrken och verkställande direktör.

50 procent rimlig skillnad mellan läkare och industriarbetare

En rimlig lön för en kassörska anses i genomsnitt vara 22 800 kronor och för en industriarbetare 25 700 kronor. Något högre, 27 700 kronor, anses den vara för lärare och hela 39 000 kronor för läkare.

De löner som anses rimliga är alltså högre för tjänstemannayrkena än för arbetaryrkena. Skillnaden i rimlig lön mellan exempelvis läkare och industriarbetare är drygt 50 procent.

100 procent i faktisk skillnad

De löner som faktiskt gäller för de tio yrkena visar att löneskillnaden i praktiken är betydligt större än vad som anses rimligt. Exempelvis är den faktiska lönen för en läkare 52 800 kronor och för en industriarbetare 24 100 kronor, en skillnad på över 100 procent i läkarens favör.

Rimlig och faktisk lön för 10 yrken Samtliga anställda år 2010

	Rimlig lön	Faktisk lön
Kassörska	22 800	20 400
Vårdbiträde	25 200	21 600
Industriarbetare	25 700	24 100
Elektriker	26 800	26 600
Lärare	27 700	26 000
Sjuksköterska	29 000	25 600
Civilingenjör	32 600	39 100
Försäljningschef	35 700	54 600
Läkare	39 000	52 800
Direktör i stort bolag	97 000	969 500

Direktörerna överträffar fantasin

Löneskillnaderna mellan arbetare och tjänstemän bleknar dock till petitesser om även verkställande direktör (i ett stort bolag) blandas in i jämförelsen. Visserligen anser de anställda att en rimlig lön för en verkställande direktör i ett stort bolag bör vara knappt 100 000 kronor, alltså nästan fyra gånger så hög som för en industriarbetare. Verkligheten överträffar dock fantasin då den faktiska lönen för en verkställande direktör i ett stort bolag är nästan en miljon kronor - i månaden. Det motsvara 40 industriarbetarlöner.

Synen på löneskillnader mellan olika yrken

Drygt 76 procent av alla anställda anser att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken, 17 procent anser att de är lagom och 2 procent anser att löneskillnaderna är för små. Bland LO- och TCO-medlemmar anser 81 procent att löneskillnaderna är för stora medan 66 procent av SACO-medlemmarna anser samma sak. Kvinnor anser i högre grad än män att löneskillnaderna är för stora. Av samtliga kvinnor anser 82 procent det medan 69 procent av männen anser det.

Egen lön avgörande

Den *egna lönen* tycks dock vara den bakomliggande faktor som starkast påverkar vad som anses om löneskillnader mellan olika yrken. Ju högre den egna lönen är desto mindre är andelen som anser att löneskillnaderna är för stora. Bland dem med högst löner, 50 001 kronor eller mer, anser 52 procent att löneskillnaderna är för stora medan 31 procent anser att de är lagom.

Synen på löneskillnader mellan yrken. Procent	Löneskillnaden mellan yrken är...	
	För stor	Lagom
LO-medlemmar	81	14
TCO-medlemmar	81	12
SACO-medlemmar	66	21
Samtliga anställda	76	17

Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män

Medellönen för kvinnor är nästan 5 000 kronor lägre för kvinnor än för män. En stor majoritet bland de anställda, 83 procent, anser att detta är fel och att kvinnor har för låga löner jämfört med män.

Bland LO-medlemmar anser 81 procent att kvinnor har för låg lön medan 86 respektive 88 procent av TCO- och SACO-medlemmarna anser detta. Andelen är alltså lägst bland LO-medlemmar trots att just LO-kvinnor har de lägsta lönerna. Förklaringen finns i att ungdomar inom LO i lägre grad än äldre anser att kvinnors löner är för låga. 70 procent av LO-medlemmarna i åldern 18-24 år anser detta jämfört med 86 procent i åldern 50-64 år

Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män. Procent	Kvinnor har för låg lön	Lönerna är rättvisa
LO-medlemmar	81	10
TCO-medlemmar	86	7
SACO-medlemmar	88	6
Samtliga anställda	83	10

Stödja låginkomsttagare eller var och en för sig

För att undersöka stödet för den solidariska lönepolitiken som LO företräder ställs följande fråga: *Tycker du att mer välbetalda grupper bör stödja låginkomsttagarna eller bör varje grupp enbart försöka nå bästa möjliga resultat för den egna gruppen.*

Resultaten visar att en majoritet anser att de mer välbetalda bör stödja låginkomsttagarna. Bland LO-medlemmar anser 60 procent detta liksom 56 procent av TCO-medlemmarna och 53 procent av SACO-medlemmarna.

Andelen som anser att varje grupp enbart ska försöka nå bästa resultat för den egna gruppen är dock inte försumbar. Det gäller även bland LO-medlemmarna då 31 procent tycks skeptisk till den solidariska lönepolitiken, liksom 35 procent av TCO-medlemmarna och 38 procent av SACO-medlemmarna.

Stödja låginkomsttagare eller egna gruppen. Procent

	Mer välbetalda bör stödja...		
	Låg-inkomsttagare	Egna gruppen	Vet ej
LO-medlemmar	60	31	10
TCO-medlemmar	56	35	9
SACO-medlemmar	53	38	9
Samtliga anställda	54	37	9

Stödet för låginkomsttagare minskar

Skillnaderna mellan vad LO-, TCO- och SACO-medlemmar anser är alltså relativt små vad gäller denna fråga. I tidigare undersökningar har skillnaden varit större då andelen LO- och TCO-medlemmar som anser att välbetalda ska stödja låginkomsttagare varit betydligt högre. Bland LO-medlemmar var andelen högst år 1993 med 85 procent. Bland SACO-medlemmar har däremot stödet för låginkomsttagare ökat något de senaste åren.

Nergången bland LO-medlemmarna är kanske ett tecken på att man tröttnat på att år efter år se hur lönerna för tjänstemän öka mer än för arbetare och hur lönegapet bara växer. Allt fler arbetare kanske tycker att nu måste vi i första hand satsa på den egna gruppen för att åtminstone själva ta igen lite av tjänstemännens växande försprång.

1. Inledning

En facklig organisation är en idéburen medlemsorganisation vars syfte är att värna sina medlemmars intressen. I organisationen ges alla medlemmar möjlighet att föra fram sina åsikter på olika fackliga möten eller direkt till en fackligt förtroendevald. Alla medlemmar har dock inte möjlighet eller engagemang nog att föra fram sina åsikter den traditionella fackliga vägen och därför kan en intervjuundersökning som Röster om facket och jobbet vara ett sätt att ge en samlad bild av synen på olika fackliga frågeställningar.

Undersökningen

Undersökningen Röster om facket och jobbet bygger på ett stort antal intervjuer med löntagare i åldern 18-64 år. Såväl LO-medlemmar som TCO- och SACO-medlemmar är med i undersökningen liksom ej fackligt anslutna. Syftet med undersökningen är att studera och kartlägga löntagares attityd till facket och olika fackliga kärnfrågor.

Undersökningen har genomförts i samarbete med Statistiska centralbyrån som har ansvarat för urval, intervjuarbete och tabeller. Intervjuerna har skett i form av telefonintervjuer under vintern 2010/2011.

Undersökningen har genomförts fem gånger tidigare åren 1988, 1993, 1998, 2002 och 2006. Även då i samarbete med Statistiska centralbyrån.

Fyra områden

Undersökningen innehåller ett stort antal frågor. De kan delas in i fyra områden enligt följande:

Det fackliga medlemskapet

Fackets uppgifter och det fackliga uppdraget

Synen på löner och löneskillnader

Friheter och förmåner i arbetet

Synen på löner och löneskillnader

Denna rapport gäller synen på löner och löneskillnader och grundar sig på följande fyra frågeställningar:

- Vad anses som rimlig lön för olika yrken
- Synen på löneskillnader mellan olika yrken
- Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män
- Stödja låginkomsttagare eller egna gruppen

Urval

Urvalet i 2011 års undersökning består av totalt 7 100 anställda och har dragits bland de som deltagit i Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU).

Tilläggsurval för vissa LO-förbund

I urvalet ingår tilläggsurval från fyra LO-förbunds medlemsregister. De fyra förbunden är Byggnads, Handels, Livs och Mälarna. Tilläggsurvalen är på mellan 200-500 intervjuer per förbund och medger en mer detaljerad redovisning av resultaten för dessa förbund än vad som hade varit möjligt utan tilläggsurval.

Svarsfrekvens och bortfall

Svarsfrekvensen för hela urvalet är 66 procent. Bortfallet består av 18 procent ej anträffade, 14 procent avböjd medverkan och 1 procent förhindrade att medverka. Svarsfrekvensen är därmed lite lägre än 2006 års undersökning (68 procent).

2. Rimlig lön för olika yrken

39 000 kronor anses som en rimlig lön för en läkare medan 22 800 kronor anses rimligt för en kassörska. En ganska stor skillnad kan tyckas men i verkligheten är skillnaden betydligt större än så.

Löntagarnas syn på rimlig lön

År 2010 var medellönen för samtliga anställda 28 000 kronor i månaden. Medellönen för arbetare var 22 500 kronor medan den för tjänstemän var 32 500 kronor. Medellönen för tjänstemän är därmed 44 procent högre för tjänstemän än för arbetare. Räknat i kronor är skillnaden 10 000 kronor. Detta lönegap mellan arbetare och tjänstemän har ökat kraftigt de senaste 15 åren, år 1995 var lönegapet 4 500 kronor, och frågan är om inte gränsen snart är nådd för vad som kan anses rimligt. Med anledning av detta ställs fyra frågor i Roster om facket och jobbet om synen på löner och löneskillnader. Den först frågan gäller vilken lön som anses rimlig för olika yrken.

Frågan

I undersökningen har intervjupersonerna fått ange vad de anser är rimliga löner för tio olika yrken. Nio av dessa yrken är valda för att representera typiska arbetar- och tjänstemannayrken liksom typiska kvinno- och mansyrken. Det tionde yrket, verkställande direktör, är dock en outsider och redovisas i ett separat avsnitt. Frågan lyder:

Den genomsnittliga lönen för en heltidsanställd i Sverige är cirka 28 000 kronor per månad, före skatt. Vad anser du vara en rimlig lön för följande yrken där alla förutsätts vara 40 år, heltidsarbetande på dagtid och arbetat minst 10 år i sitt yrke? Ange kronor per månad före skatt. Du ska alltså ange vad du själv tycker är rimligt, det spelar ingen roll vad de egentligen tjänar.

Vad anser du vara en rimlig lön för en...

... Kassörska i en livsmedelsaffär?

... Elektriker?

... Industrierbetare (exempelvis en maskinoperatör eller svetsare på en mekanisk verkstad)?

... Vårdbiträde (inom exempelvis äldreomsorgen)?

... Lärare i grundskolan?

... Sjuksköterska?

... Civilingenjör?

... Försäljningschef på ett större företag?

... Läkare på vårdcentral?

... Verkställande direktör på ett stort bolag (exempelvis Eriksson eller Handelsbanken)?

Resultat - rimlig lön för olika yrken

Resultaten visar att det anses rimligt att lönerna skiljer sig ganska mycket mellan olika yrken. Det gäller såväl LO-medlemmar som TCO- och SACO-medlemmar (se tabell 2.1 och diagram 2.1-2.2).

Kvinnliga arbetaryrken lägst

Lägst rimliga löner anses det att de fyra arbetaryrkena bör ha. Allra lägst hamnar kassörskan följt av vårdbiträdet, industriarbetaren och elektrikern. I genomsnitt anser samtliga anställda att en rimlig lön för en kassörsk bör vara 22 800 kronor och för ett vårdbiträde 25 200 kronor. Något högre rimlig lön anses det att industriarbetaren och elektrikern bör ha, 25 700 kronor respektive 26 800 kronor.

Det skiljer alltså 500 kronor mellan vad det anses varar rimligt att en industriarbetaren och vårdbiträde har i lön. En marginell skillnad kan tyckas. Noterbart är ändå att de två kvinnoyrkena, kassörska och vårdbiträde, värderas lägre än de två mansdominerade yrkena industriarbetare och elektriker.

Elektriker 900 kronor mindre än lärare

Närmast över de fyra arbetaryrkena kommer lärare och sjuksköterska. Båda är kraftigt dominerade i antal av kvinnor och båda anses ha rimliga löner en bit under 30 000 kronor, närmare bestämt 29 000 kronor för sjuksköterskan och 27 200 kronor för läraren.

En rimlig lön för en lärare i grundskolan anses alltså vara 900 kronor högre än den rimliga lönen för en elektriker

Högst rimlig lön för läkare

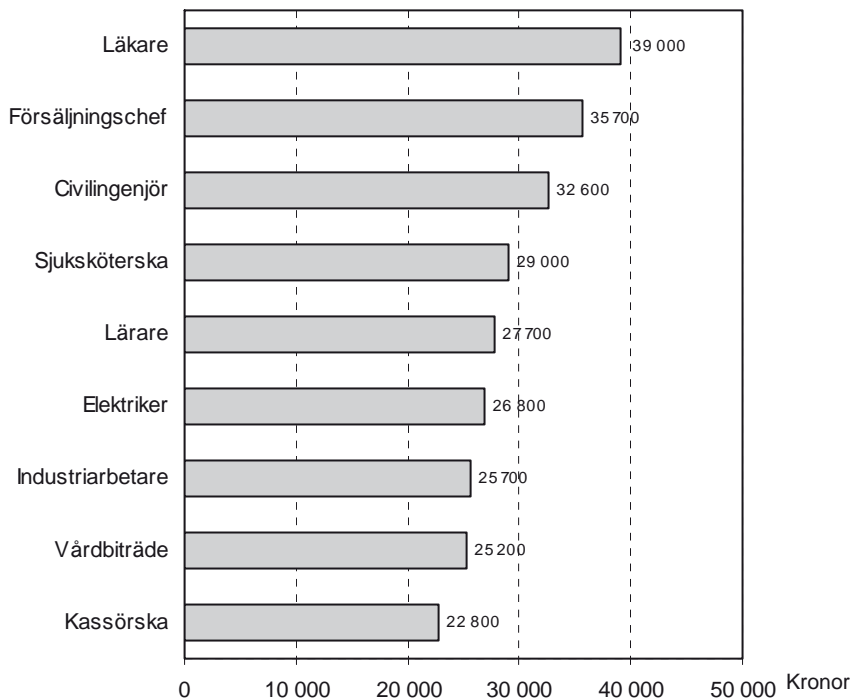
Högst rimliga löner tillskrivs läkare och försäljningschefer. I genomsnitt anser samtliga anställda att 39 000 kronor är en rimlig lön för läkare och 35 700 kronor för en försäljningschef. Därefter följer ett hopp ner i lönetrappan till civilingenjören vars rimliga lön anses vara 32 600 kronor.

Tabell 2.1 Vad anser du vara en rimlig lön för följande yrken?
Anställda efter fackligt medlemskap

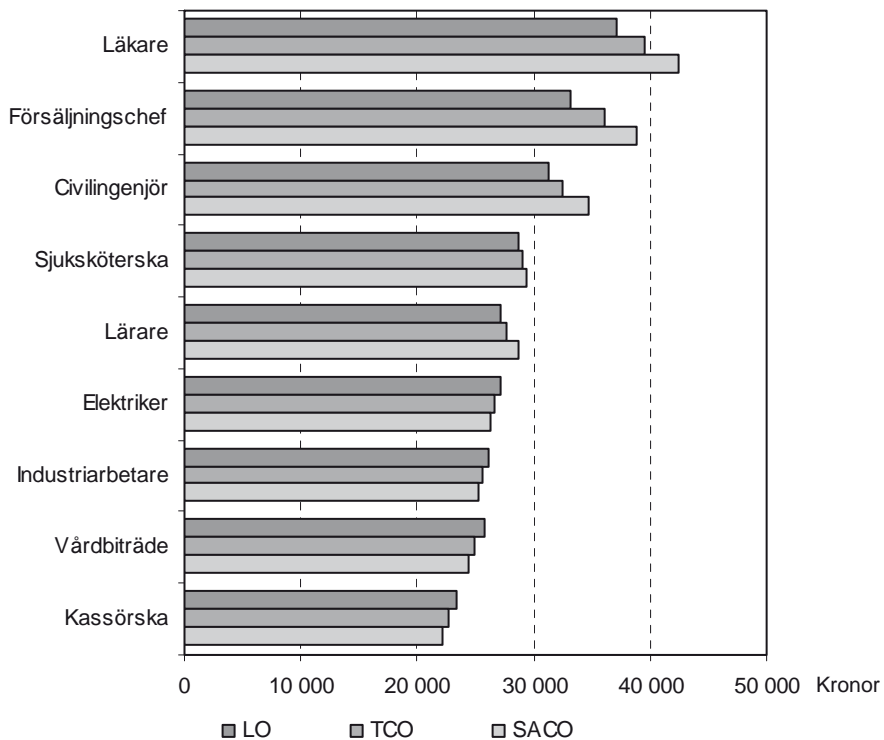
	Kassörska	Elektriker	Industri- arbetare	Vård- biträde	Lärare	Sjuksköt- erska	Civil- ingenjör	Försälj- ningschef	Läkare	Verkställ. direktör
LO	23 300	27 100	26 100	25 800	27 100	28 700	31 300	33 200	37 100	61 700
TCO	22 700	26 600	25 600	24 900	27 700	29 000	32 500	36 100	39 600	91 600
SACO	22 200	26 300	25 200	24 400	28 700	29 300	34 700	38 800	42 400	127 400
Ej fackligt anslutna arbetare	22 800	26 500	25 600	25 500	26 700	28 200	31 100	32 500	35 500	65 000
Samtliga anställda	22 800	26 800	25 700	25 200	27 700	29 000	32 600	35 700	39 000	97 400

Diagram 2.1 Vad anses som *rimlig* månadslön för olika yrken
Samtliga anställda

Diagram 2.2 Vad anses som *rimlig* månadslön för olika yrken
LO-, TCO- och SACO-medlemmar

Liten skillnad mellan LO-, TCO- och SACO-medlemmar

Mellan medlemmar i LO, TCO eller SACO är skillnaden relativt liten i vad som anses som rimlig lön för respektive yrke. Skillnaden tilltar dock ju högre rimlig lön som gäller (se diagram 2.2).

För de fyra arbetaryrkena samt lärare och sjuksköterska skiljer det cirka 1 000 kronor mellan vad LO-medlemmar respektive TCO-, och SACO-medlemmar anser vara en rimlig lön. För yrkena civilingenjör, försäljningschef och läkare är dock skillnaden större och för försäljningschef och läkare skiljer det drygt 5 000 kronor i rimlig lön enligt LO-medlemmar och SACO-medlemmar.

Arbetare värderar arbetaryrken högre än tjänstemän och vice versa

Det kan även konstateras att LO-medlemmar värderar de fyra arbetaryrkena högre än vad TCO- och SACO-medlemmar gör medan TCO- och SACO-medlemmar värderar de fem tjänstemannayrken högre än vad LO-medlemmar gör. Arbetare värderar alltså arbetaryrken högre än vad tjänstemän gör och vice versa.

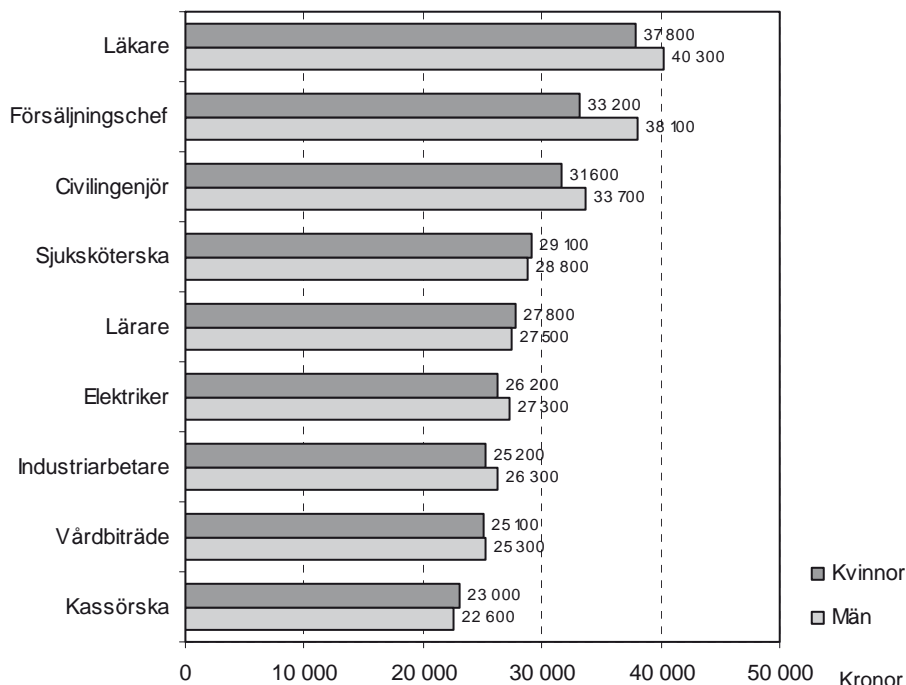
Det yrke som råder mest enighet om vad gäller rimlig lön är sjuksköterska. Såväl LO- som TCO- och SACO-medlemmar anser att en rimlig lön för sjuksköterskor bör vara cirka 29 000 kronor.

Kvinnorna värderar kvinnoyrken högre

Skillnaden är liten mellan vad kvinnor och män anser som rimliga löner. För de flesta yrken uppger dock männen högre rimlig lön än kvinnorna. Undantagen är tre kvinnodominerade yrken - kassörska, sjuksköterska och lärare. För dessa tre yrken uppger kvinnorna lite högre rimlig lön än männen. För det fjärde kvinnoyrket som ingår i undersökningen – vårdbiträde – är det dock männen som uppger en högre rimlig lön än vad kvinnorna gör.

Störst skillnad mellan män och kvinnor är det för försäljningschefen. Där uppger männen en klart högre rimlig lön än vad kvinnorna gör (se diagram 2.3).

Diagram 2.3 Vad anses som rimlig månadslön för olika yrken
Samtliga anställda. Kvinnor och män

LO-förbunden - Liten skillnad mellan förbunden

Skillnaden är liten mellan vad medlemmar i de olika LO-förbunden anser var rimliga löner för de olika yrken som ingår i undersökningen. Det gäller såväl arbetar- som tjänstemannayrken (se tabell 2.2 och diagram 2.4-2.7).

Blygsam rimlig lön för eget yrke

Några skillnader är dock intressanta och värda att notera. Det gäller framförallt synen på rimlig lön för ett yrke som organiseras i det egna förbundet. Det vill säga vad Handels-medlemmar anser vara rimlig lön för en kassörska, IF-Metall och Livs för en industriarbetare, Elektrikerna för en elektriker och Kommunal för ett vårdbiträde.

Många kanske förväntar sig att medlemmarna i respektive LO-förbund värderar sitt eget yrke högre än vad medlemmar i andra förbund gör. Men så är inte alltid fallet. Vad gäller exempelvis kassörskan så är det inte Handels medlemmar som uppger högst rimlig lön utan det är medlemmarna i Byggnads, Transport och Målarna. Först på fjärde plats kommer Handels (se diagram 2.4).

Samma fenomen gäller industriarbetaren då de rimliga löner som medlemmar i såväl IF-Metall som Livs uppger är bland de lägsta av LO-förbunden.(se diagram 2.5).

Kommunal lägst rimlig lön för vårdbiträde

Mest anmärkningsvärt är kanske ändå att medlemmarna i Kommunal uppger den klart lägsta rimliga lönen för vårdbiträdet. Medlemmarna i Kommunal tycker att en rimlig lön för ett vårdbiträde är 25 100 kronor. Det är 700 kronor lägre än genomsnittet för samtliga LO-medlemmar och 1 500 kronor lägre än de 26 600 kronor som Byggnads medlemmar tycker är en rimlig lön för ett vårdbiträde (se diagram 2.7).

Elektriker mindre blygsamma

Det enda arbetaryrket som ingår i undersökningen som värderas högst av yrkets egna förbundsmedlemmar är elektriker. Elektrikerna får dessutom stöd av medlemmar i de två andra byggförbunden Byggnads och Målarna medan medlemmarna i SEKO och Kommunal uppger cirka 2 000 kronor lägre rimliga löner för elektriker. (se diagram 2.6).

Den egna lönen trolig förklaring

Det finns säkert flera förklaringar till dessa skillnader i hur olika förbundsmedlemmar ”värderar” sina egna yrken. Men en förklaring som säkerligen spelar in är hur hög den egna lönen faktiskt är. Det påverkar säkerligen, medvetet eller omedvetet, vilka löner man tycker är rimliga för olika yrken. Det skulle exempelvis förklara varför medlemmar i Kommunal tycks värdera lönen för ett vårdbiträde lägre än vad andra gör. För de flesta Kommunalmedlemmar är troligen 25 100 kronor att betrakta som en hög lön utifrån den faktiska lön de själva har medan det för en elektriker är en ganska låg lön.

Mer om rimliga och faktiska löner i följande avsnitt.

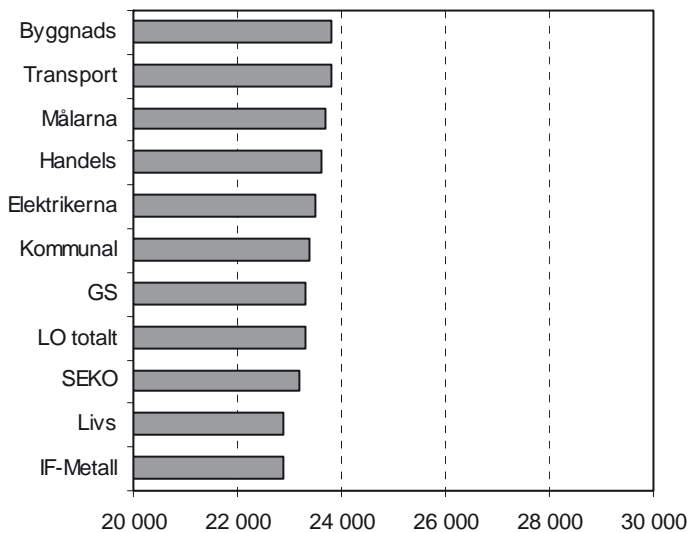
Tabell 2.2 Vad anser du vara en rimlig lön för följande yrken?

Anställda efter fackligt medlemskap

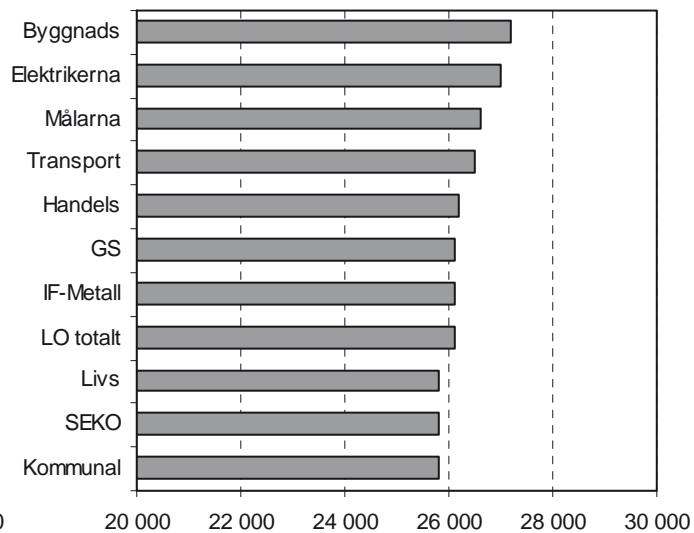
	Kassörska	Elektriker	Industriarbetare	Vårdbiträde	Lärare	Sjuksköterska	Civilingenjör	Försäljningschef	Läkare	Verkställ. direktör
Byggnads	23 800	28 400	27 200	26 600	27 100	28 800	32 200	34 300	36 700	58 400
Elektrikerna	23 500	28 700	27 000	26 200	27 200	29 000	32 600	35 600	37 700	65 900
GS	23 300	27 500	26 100	26 200	27 300	29 100	30 900	34 300	37 300	57 300
Handels	23 600	27 000	26 200	26 500	27 300	29 000	31 500	32 900	35 800	65 900
IF-Metall	22 900	27 400	26 100	25 800	27 000	28 400	31 700	35 000	38 700	86 100
Kommunal	23 400	26 500	25 800	25 100	27 100	28 800	30 700	31 800	36 700	52 000
Livs	22 900	27 100	25 800	26 300	27 100	28 500	31 300	33 900	36 400	65 100
Målarna	23 700	28 300	26 600	26 000	26 300	28 500	30 700	33 300	38 200	158 200
SEKO	23 200	26 700	25 800	26 300	27 000	28 700	31 900	33 500	37 100	53 800
Transport	23 800	27 200	26 500	26 300	27 300	28 900	31 000	33 000	36 600	50 300
LO totalt	23 300	27 100	26 100	25 800	27 100	28 700	31 300	33 200	37 100	61 700

OBS! Skattningarna för Fastighets, Hotell och Restaurang, Pappers och Musikerna är för osäkra för att redovisas.

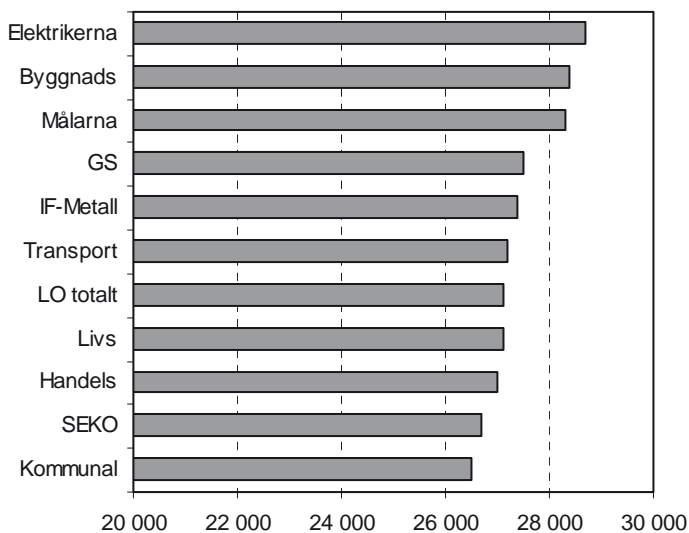
Diagram 2.4 Rimlig lön för kassörska
Anställda efter LO-förbund

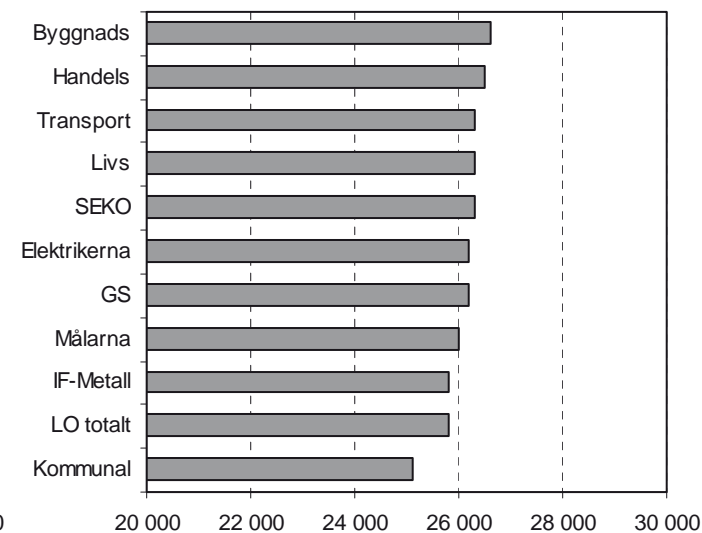
Diagram 2.5 Rimlig lön för industriarbetare
Anställda efter LO-förbund

Diagram 2.6 Rimlig lön för elektriker
Anställda efter LO-förbund

Diagram 2.7 Rimlig lön för vårdbiträde
Anställda efter LO-förbund

Rimliga och faktiska löner för de olika yrkena

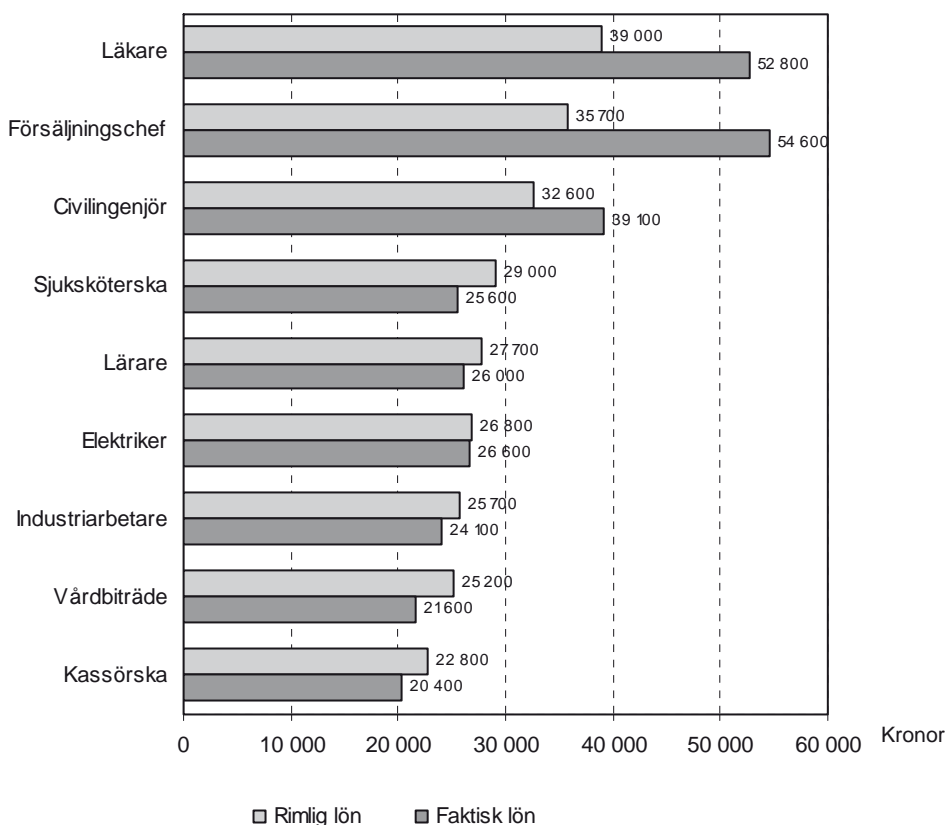
Vilka löner som anses rimliga för olika yrken stämmer inte alltid så bra med vilka löner som faktiskt gäller i verkligheten. Det framgår tydligt när de rimliga lönerna jämförs med de löner som faktiskt gäller för respektive yrke.

De faktiska löner som här anges är hämtade från Statistiska centralbyråns lönestatistik år 2009. Dessa är sedan uppräknade med tre procent för att motsvara 2010 års lönenivå. Lönerna gäller genomsnittlig månadslön exklusive rörliga tillägg för heltidsanställda i åldern 18-64 år arbetande på dagtid.

Läkare och försäljningschef i en klass för sig

Lönestatistiken visar att löneskillnaderna mellan de yrken som ingår i undersökningen är mycket stor, betydligt större än vad skillnaden är mellan de löner som anses som rimliga.

Diagram 2.8 Rimlig och faktisk månadslön år 2010
Samtliga anställd (rimlig lön)

I särklass högst faktisk lön har läkare och försäljningschefer. Medellönen för dessa är 52 800 kronor respektive 54 600 kronor. Efter dessa två topplöner är det ett stort hopp ner i lönelistan till civilingenjören vars medellön är 39 100 kronor. Efter civilingenjören är det sen ett nästan lika stort hopp ner till elektrikern som har 26 800 kronor i medellön. Därefter minskar avståndet och för lärare och sjuksköterska är de faktiska lönerna 26 000 kronor respektive 25 600 kronor. Ytterligare 1 500 kronor lägre kommer industriarbetaren med en medellön på 24 100 kronor. Lägst faktiska löner har vårdbiträdet och kassörskan med 21 600 kronor respektive 20 400 kronor (se diagram 2.8).

Stor skillnad mellan rimlig och faktisk lön

Skillnaden mellan faktiska löner och vilka löner som anses rimliga är alltså mycket stor för flera av yrkena. I särklass störst skillnad mellan faktisk och rimlig lön är det för försäljningschef och läkare.

Försäljningschefen har 18 900 kronor *mer* än rimligt

För försäljningschef skiljer det 18 900 mellan faktisk lön och vad som anses rimligt. För läkare är skillnaden 13 800 kronor. Räknat i procent innebär det att den faktiska lönen för försäljningschefer är 53 procent högre än vad löntagarna i genomsnitt anser vara en rimlig lön. För läkare är den faktiska lönen 35 procent högre. Även för civilingenjören är den faktiska lönen högre än för den rimliga, 6 500 kronor eller 20 procent (se diagram 2.9 och 2.10).

Vårdbiträdet har 3 600 kronor *mindre* än rimligt

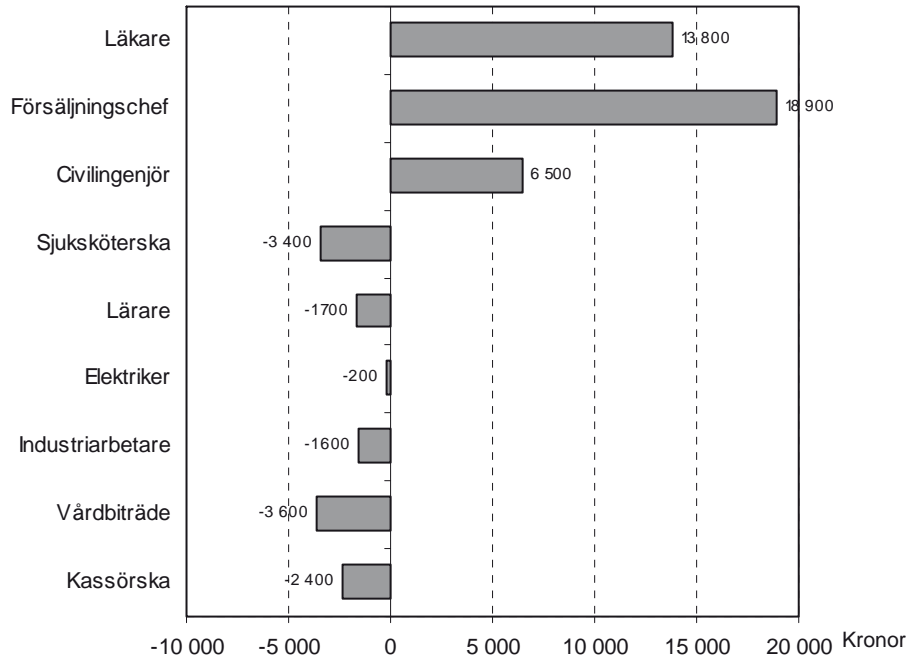
För övriga sex yrken är förhållandet mellan rimlig och faktisk lön det omvända, det vill säga att den faktiska lönen är lägre än vad som anses som rimlig lön. Störst är skillnaden för vårdbiträde och sjuksköterska. För dessa är de faktiska lönerna cirka 3 500 kronor *mindre* än vad som anses som rimliga löner för dessa yrken.

Även kassörskan, industriarbetaren och läraren har klart lägre faktiska löner än vad som anses rimligt.

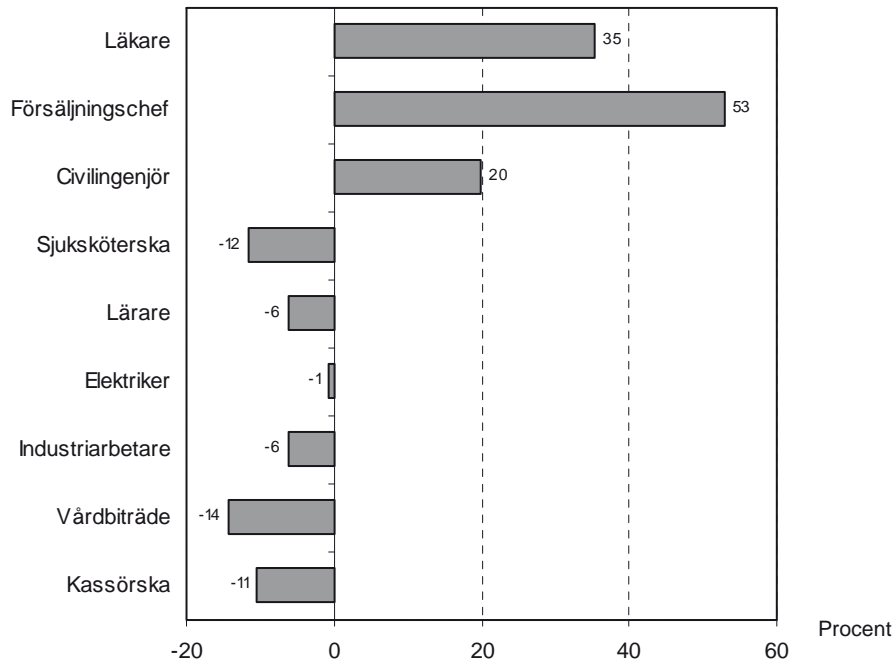
Bara elektriker har faktiskt den lön som är rimlig

Det enda yrke som faktiskt nästan har den lön som anses rimlig är elektriker då skillnaden stannar på 200 kronor mellan faktisk och rimlig lön.

Diagram 2.9 Skillnad mellan *faktisk* månadslön och vad som anses vara *rimlig* månadslön. Samtliga anställda. Kronor

Diagram 2.10 Skillnad mellan *faktisk* månadslön och vad som anses vara *rimlig* månadslön. Samtliga anställda. Procent

Det tionde yrket - Verkställande direktör

Ett yrke återstår att redovisa och det är verkställande direktör. Detta yrke behandlas här i ett eget avsnitt på grund av att såväl den rimliga som den faktiska lönenivån för detta yrke avviker så pass mycket från de övriga nio yrkena så att skillnaderna mellan dessa nio yrken framstår som marginella.

Det kan alltså redan här konstateras att såväl rimlig som faktisk lön för en verkställande direktör avviker stort från övriga yrken. Orsaken är troligen att frågan riktar in sig på den högsta makteliten inom näringslivet. Frågan är formulerad enligt följande:

*Vad anser du vara en rimlig lön för en...
... Verkställande direktör på ett stort bolag (exempelvis Eriksson eller Handelsbanken)?*

Det är alltså inte vilken direktör som helst som frågan avser utan den högsta eliten bland direktörer.

100 000 kronor eller fyra industriarbetarlöner är rimligt

En rimlig lön för en verkställande direktör i ett stort bolag anses i genomsnitt vara nästan 100 000 kronor i månaden, eller 97 400 kronor för att vara exakt. Det är därmed den i särklass högsta rimliga lönen som uppges för de tio yrken som ingår i undersökningen.

Jämfört med de rimliga lönen som anges för exempelvis industriarbetare (25 700 kronor) och civilingenjör (32 600 kronor) så är den rimliga lönen för den verkställande direktören nästan fyra gånger större än för industriarbetaren och drygt tre gånger större än för civilingenjören (se tabell 2.3 och diagram 2.11).

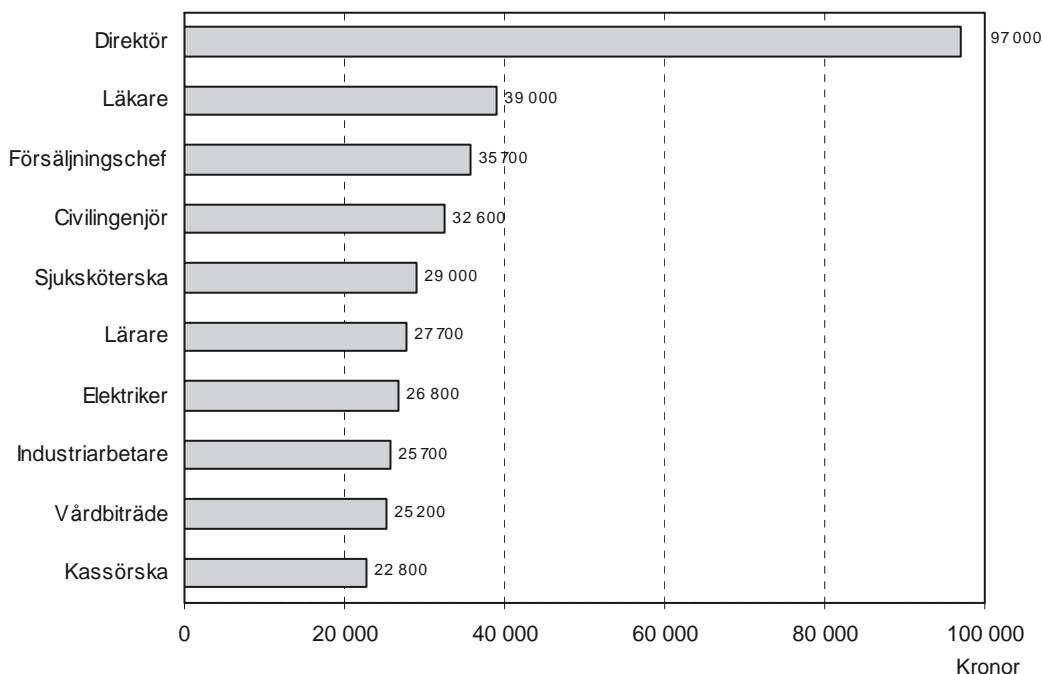
Stor skillnad mellan LO-medlemmar och TCO- och SACO-medlemmar

Alla grupper av anställda är dock inte övertygade om att det är rimligt för en verkställande direktör att ha en lön på närmare 100 000 kronor i månaden. Inte minst är skillnaden stor mellan vad LO-, TCO- och SACO-medlemmar tycker. LO-medlemmar anser i genomsnitt att 61 700 kronor är en rimlig lön för en verkställande direktör medan TCO-medlemmar anser att 91 600 kronor är rimligt medan SACO-medlemmar anser att 127 000 kronor är rimligt, alltså mer än dubbelt så mycket som LO-medlemmarna tycker är rimligt.

Ännu större skillnad mellan kvinnor och män

Uppdelat på kvinnor och män blir skillnaden ännu större då kvinnor tycks ha en betydligt mer återhållsam syn än män på vad som kan vara en rimlig lön för en verkställande direktör.

Diagram 2.11 Vad anses som rimlig månadslön för olika yrken
Samtliga anställda

Den klart lägsta rimliga lönen för en verkställande direktör står LO-kvinnorna för. De anser att 44 700 kronor är rimligt. Det är 30 000 kronor lägre än de 74 700 kronor som LO-männen tycker är rimligt.

Skillnaden mellan kvinnor och män är dock ännu större bland TCO- och SACO-medlemmar. Störst är skillnaden bland SACO-medlemmar då SACO-kvinnorna anser att en rimlig lön för en verkställande direktör är 69 100 kronor medan SACO-männen anser att 203 000 kronor är rimligt, alltså nästan tre gånger så mycket som SACO-kvinnorna.

Dessa skillnader i vad som anses vara rimlig lön förbleknar dock till petiteser när de jämförs med vad en verkställande direktör i ett stort bolag faktiskt har i lön.

Tabell 2.3 Vad anser du vara en rimlig lön för följande yrken?
Anställda efter fackligt medlemskap

		Industri- arbetare	Civil- ingenjör	Verkställ. direktör
LO	Kvinnor	25 700	30 400	44 700
	Män	26 400	31 900	74 700
	Samtliga	26 100	31 300	61 700
TCO	Kvinnor	25 200	31 500	60 500
	Män	26 100	34 300	143 800
	Samtliga	25 600	32 500	91 600
SACO	Kvinnor	24 800	33 100	69 100
	Män	25 800	36 800	203 400
	Samtliga	25 200	34 700	127 400
Samtliga anställda	Kvinnor	25 200	31 600	56 700
	Män	26 300	33 700	137 900
	Samtliga	25 700	32 600	97 400

Verkligheten överträffar fantasin med råge

Den faktiska lönen för en verkställande direktör i ett stort bolag är nästan en miljon kronor i månaden, eller mer exakt 969 500 kronor. Det överstiger med råge till och med vad SACO-männen anser rimligt.

Enda sättet för en vanlig anställd att lagligt tjäna en miljon kronor på en månad är troligen att vinna högsta vinsten på lotto. Men en sån vinst får man troligen bara en gång i livet. Toppdirektörerna däremot kan kvitterar ut sin miljonlön 12 månader om året – och därtill troligen någon typ av väl tilltagen bonus.

Faktisk vd-lön

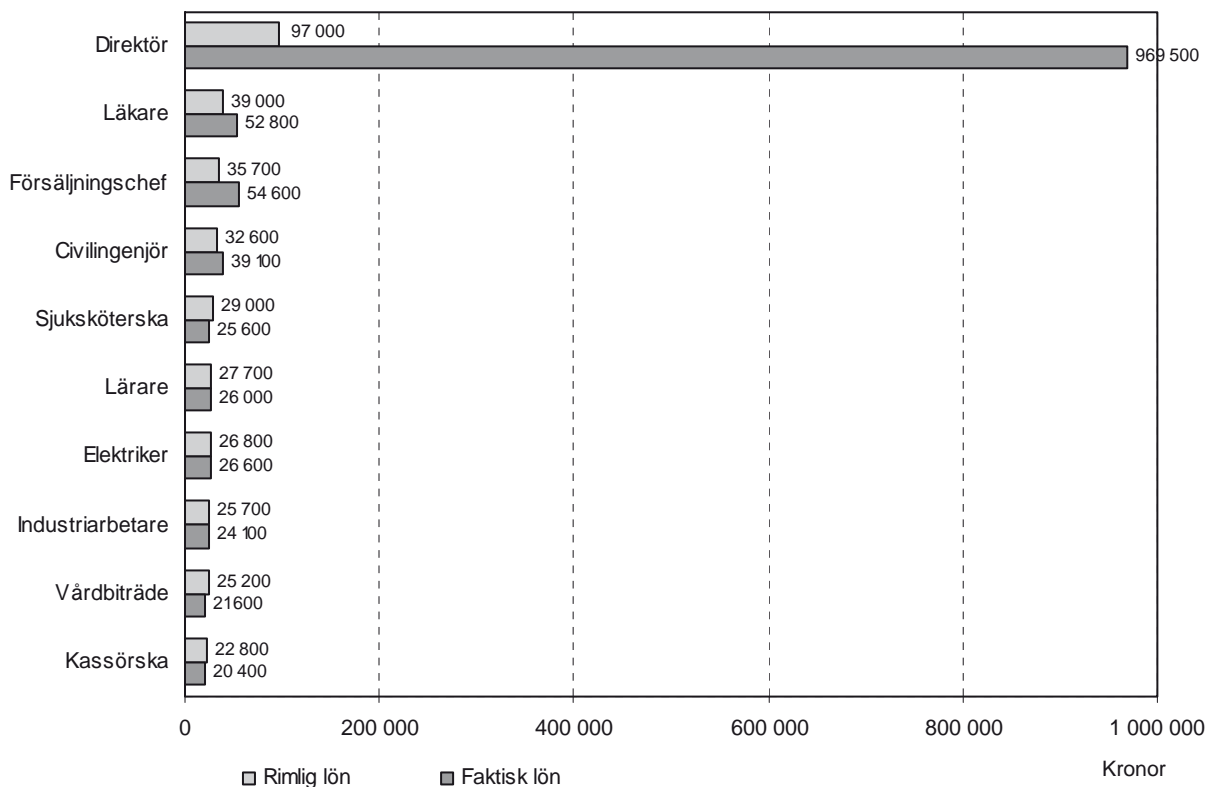
Den faktiska lön för verkställande direktörer som här används är den genomsnittliga lön i form av inkomsten av tjänst som de verkställande direktörerna i de 50 största börsbolagen hade år 2009. Uppgiften är hämtad från LO-rapporten Makteliten år 2010 (LO mars 2010)

Observera att det bara är inkomst av tjänst som här räknas. Räknas hela inkomsten så blir beloppet per månad cirka dubbelt så stort, dvs cirka två miljoner per månad.

40 industriarbetarlöner

Att jämföra denna miljonlön med lönerna för övriga nio yrken kan tyckas meningslös då skillnaden är så stor. Om den faktiska lönen för verkställande direktörer ändå jämförs med övriga yrken så motsvarar den 40 månadslöner för en industriarbetare eller 47 månadslöner för en kassörska. Kassörskan måste alltså arbeta in nästan fyra år för att tjäna lika mycket som en verkställande direktörer gör på en månad.

Diagram 2.12 Rimlig och faktisk månadslön för olika yrken. Samtliga anställda

Rimlig och faktisk lön år 1993-2010 – stabilt över tid

En jämförelse av rimliga och faktiska löner bakåt i tiden visar att synen på vad som är rimlig lön för olika yrken är mycket stabil över tiden.

Av de tio yrken som ingår i årets undersökning har sju ingått även tidigare år och kan alltså jämföras över tiden. Det är främst de fyra yrkena kassörska, elektriker, läkare och försäljningschef som ingått ograverat alla år. Dessutom har yrkena industriarbetare, vårdbiträde, och lärare ingått tidigare men då under benämningen svetsare, sjukvårdsbiträde och förskollärare. Resultaten visar dock att de svarande tolkat dessa yrken likvärdigt och att resultaten kan jämföras över tiden. Rimliga och faktiska löner för dessa sju yrken år 1993-2010 redovisas i tabell 2.4.

Stabil skillnad i rimlig lön mellan yrken alla år

Resultaten för de sju yrken som ingått i de fem senaste undersökningarna visar att synen på rimliga löner är mycket stabil över tiden. Det gäller såväl den rimliga lön som anges för respektive yrke liksom skillnaden i rimlig lön mellan olika yrken. Exempelvis så var den genomsnittliga rimliga lönen för industriarbetare 13 procent högre än för kassörskan år 2010. År 1993 var skillnaden 14 procent. Alltså endast en marginell skillnad.

Nivån för de rimliga lönerna har visserligen ökat över tiden men detta har skett i takt med den faktiska löneutvecklingen. En följd av detta är att skillnaden mellan rimlig och faktisk lön för respektive yrke har varit mycket följsamma över tiden. Detta tolkas som att frågan fungerar bra i undersökningen och att de svarande svarar seriöst på frågan.

Rimlig lön för kassörska, industriarbetare och läkare år 1993-2010

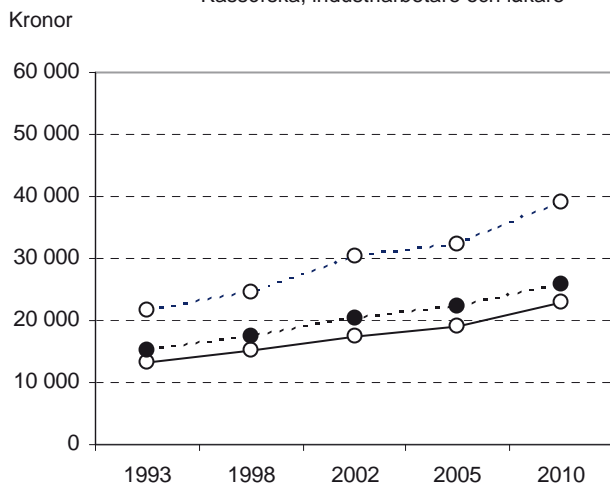
Stabiliteten över tid i vad som anses vara rimliga löner framgår av diagram 2.13. Där visar rimliga löner för läkare, kassörska och industriarbetare år 1993-2010. Diagrammet visar hur de rimliga lönerna för kassörskan och industriarbetaren ligger ungefär lika nära varandra varje år samtidigt som den rimliga lönen för läkare ligger sig klart högre alla år.

Faktisk lön för kassörska, industriarbetare och läkare år 1993-2010

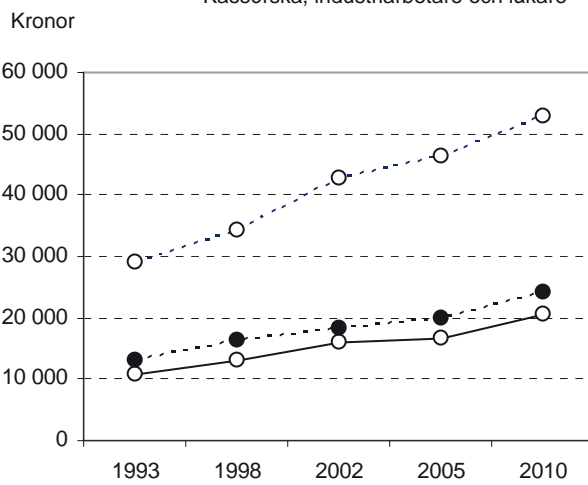
Diagram 2.14 visar hur de faktiska lönerna sett ut år 1993-2010. Jämförs nivåerna på rimlig lön i diagram 2.13 med faktisk lön i diagram 2.14 ser man att de ligger på nästan samma avstånd alla år. För både kassörskan och industriarbetaren innebär det att den faktiska lönen är cirka 10 procent lägre än den faktiska lönen alla år medan den rimliga lönen för läkare varit mellan 25-30 procent högre än den faktiska lönen.

Det är alltså ingen engångsföreteelse att undersökningen för just år 2010 visar att de löner som faktiskt gäller för exempelvis läkare och försäljningschefer är *högre* än vad folk anser är rimligt medan de faktiska lönerna för vårdbiträden och kassörskor är *lägre* än vad folk anser rimligt.

Diagram 2.13 Rimlig lön år 1993-2010
Kassörska, industriarbetare och läkare

Diagram 2.14 Faktisk lön år 1993-2010
Kassörska, industriarbetare och läkare

---○--- Läkare   —○— Kassörska   ---●--- Industriarb. / Svetsare

Tabell 2.4 Rimlig och faktisk lön år 1993-2010. Samtliga anställda

		År 1993	1998	2002	2005	2010
Kassörska	Rimlig lön	13 300	15 100	17 500	19 000	22 800
	Faktisk lön	10 800	13 000	15 900	16 600	20 400
Vårdbiträde / Sjukvårdsb.	Rimlig lön	14 600	16 900	19 700	21 400	25 200
	Faktisk lön	11 400	13 300	15 000	16 500	21 600
Industriarb. / Svetsare	Rimlig lön	15 200	17 300	20 200	22 300	25 700
	Faktisk lön	13 200	16 300	18 400	20 000	24 100
Elektriker	Rimlig lön	15 700	17 800	20 900	23 000	26 800
	Faktisk lön	16 700	19 100	20 700	22 000	26 600
Lärare / Förskollärare	Rimlig lön	15 000	17 300	18 500	20 200	27 700
	Faktisk lön	13 000	15 200	18 500	20 500	26 000
Försäljningschef	Rimlig lön	18 700	21 400	25 500	27 800	35 700
	Faktisk lön	32 000	36 600	43 500	45 500	54 600
Läkare	Rimlig lön	21 700	24 600	30 200	32 200	39 000
	Faktisk lön	29 100	34 300	42 700	46 200	52 800

3. Synen på löneskillnader mellan yrken

81 procent av LO- och TCO-medlemmarna anser att löneskillnaderna mellan olika yrken är för stora. Framförallt är det kvinnorna som tycker att löneskillnaderna är för stora. I grunden tycks det dock vara den egna lönen som avgör vad man anser.

Är löneskillnaderna för stora eller för små?

Av föregående avsnitt framgick att skillnaden i faktisk lön för olika yrken är betydligt större än skillnaden mellan löner som anses rimliga. För att ytterligare belysa synen på löneskillnader mellan yrken så ställs en direkt fråga om detta i undersökningen.

Frågan

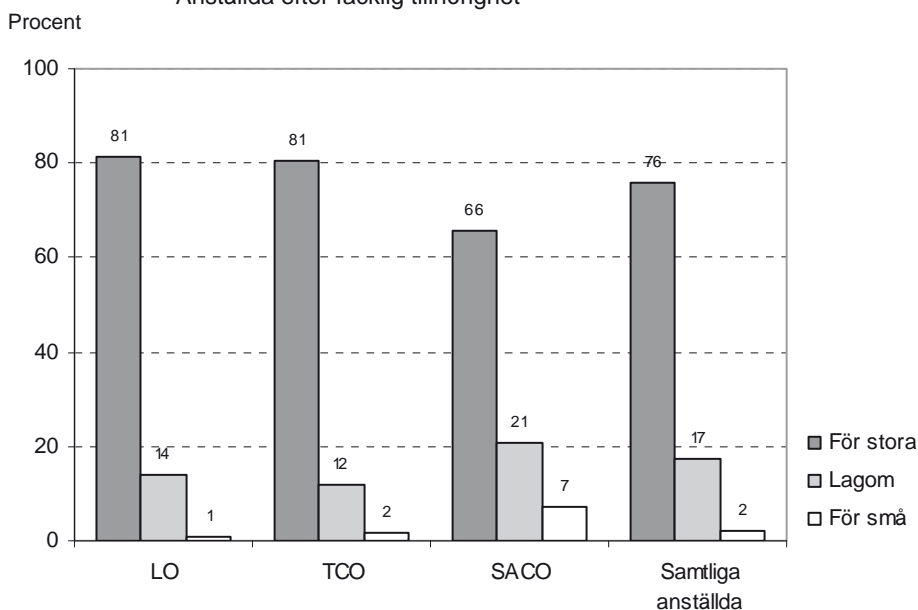
Anser Du att de löneskillnader som finns mellan olika yrkesgrupper i samhället är för stora, för små eller ungefär lagom?

76 procent anser att löneskillnaderna är för stora

Svaren ger en klar majoritet för att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken. 76 procent av samtliga anställda anser detta medan 17 procent anser att löneskillnaderna är lagom och 2 procent anser att löneskillnaderna är för små (se tabell 3.1 och diagram 3.1).

Det är dock en viss skillnad mellan vad LO-, TCO- och SACO-medlemmar anser liksom mellan kvinnor och män. Tydligast är dock skillnaden mellan anställda med olika lön.

Diagram 3.1 Synen på löneskillnader mellan olika yrken
Anställda efter facklig tillhörighet

Liten skillnad mellan LO- och TCO-medlemmar

Bland LO- och TCO-medlemmarna anser 81 procent att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken medan 14 respektive 12 procent anser att löneskillnaderna är ungefär lagom. En procent av LO-medlemmarna och två procent av TCO-medlemmarna anser att löneskillnaderna är för små. LO- och TCO-medlemmar tycks alltså vara ganska överens i denna fråga.

Men SACO-medlemmarna avviker

Även en majoritet av SACO-medlemmarna anser att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken. Majoriteten är dock mindre än bland LO- och TCO-medlemmar då 66 procent av SACO-medlemmarna anser att löneskillnaderna är för stora medan 21 procent anser att de är ungefär lagom och sju procent anser att de är för små.

Stor skillnad mellan kvinnor och män - särskilt bland tjänstemän

Kvinnor anser i större utsträckning än män att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken. Bland samtliga anställda anser 82 procent av kvinnorna och 69 procent av männen detta (se diagram 3.2). En skillnad på 13 procentenheter. Skillnaden består främst i att en större andel av männen anser att löneskillnaderna är ungefär lagom. Det anser 25 procent av samtliga män och 11 procent av kvinnorna. De som anser att löneskillnaderna är för små är dock marginella bland såväl kvinnor som män (se tabell 3.1).

Tabell 3.1 Synen på löneskillnader mellan olika yrkesgrupper
Anställda efter fackligt medlemskap

		För stora	För små	Ungefär lagom	Vet ej
LO	Kvinnor	87	1	8	4
	Män	77	1	19	4
	Samtliga	81	1	14	4
TCO	Kvinnor	85	1	8	6
	Män	73	3	20	5
	Samtliga	81	2	12	5
SACO	Kvinnor	75	4	14	7
	Män	53	12	30	5
	Samtliga	66	7	21	6
Ej fackligt anslutna arbetare	Kvinnor	78	0	15	6
	Män	70	2	24	4
	Samtliga	74	1	20	5
Samtliga anställda	Kvinnor	82	2	11	6
	Män	69	3	25	3
	Samtliga	76	2	17	5

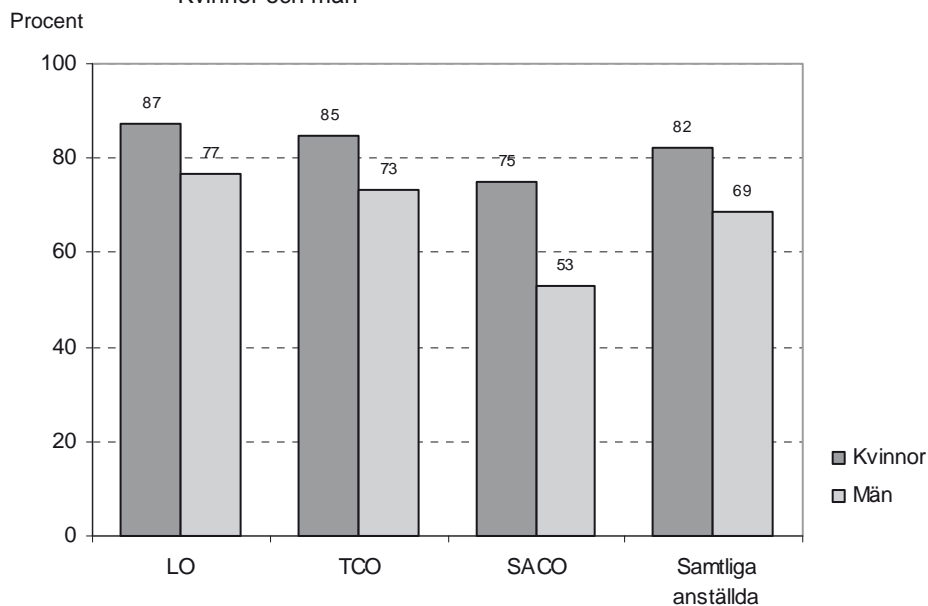
Bland LO-medlemmar anser 87 procent av LO-kvinnorna och 77 procent av LO-männen att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken.

Störst skillnad mellan kvinnor och män är det bland SACO-medlemmarna då 75 procent av SACO-kvinnorna och 53 procent av SACO-männen anser att löneskillnaderna är för stora.

SACO-männen i en klass för sig

SACO-männen är den grupp som avviker mest från övriga anställda vad gäller synen på löneskillnader mellan yrken. Visserligen anser en majoritet (53 procent) även av SACO-männen att löneskillnaderna är för stora men de har samtidigt de klart största andelarna som anser att löneskillnaderna är lagom eller för små, 30 procent av SACO-männen anser att löneskillnaderna är lagom och 12 procent anser att de är för små.

Diagram 3.2 Anser att löneskillnaderna mellan yrken är för stora
Kvinnor och män

Synen på löneskillnader påverkas av den egna lönen

Sambandet mellan vad man anser om löneskillnader och den lön man själv har är uppenbar då andelen som anser att löneskillnaderna är för stora minskar i takt med att den egna lönen ökar.

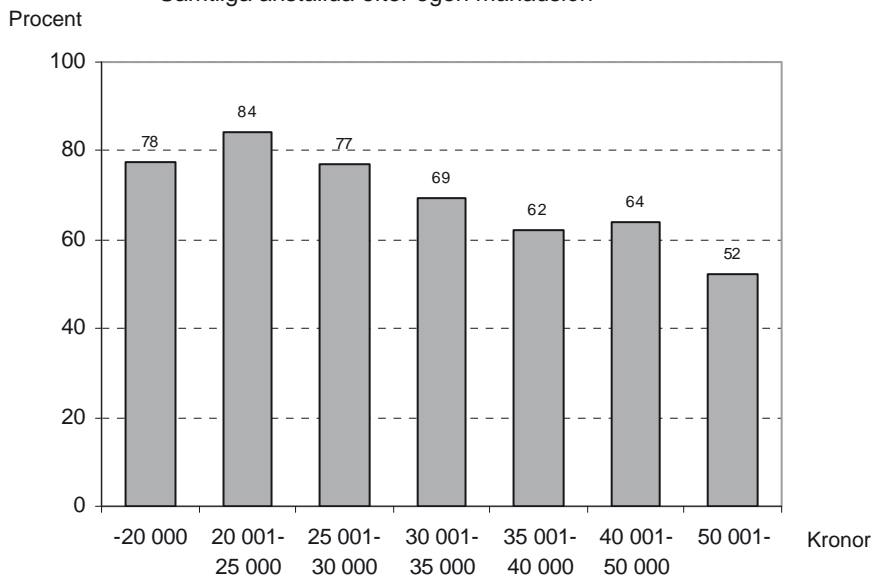
Högst andel som tycker att löneskillnaderna är för stora är det bland de med mellan 20 001-25 000 kronor i månadslön. Av dessa anser 84 procent att löneskillnaden mellan yrken är för stor. Därefter minskar andelen som anser att löneskillnaderna är för stora i takt med hur hög den egna lönen är och i den högst lönegruppen, de som har 50 001 kronor eller mer i månadslön, är det 52 procent, drygt hälften, som anser att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken (se tabell 3.1 och diagram 3.3).

**Tabell 3.1 Synen på löneskillnader mellan olika yrken
Samtliga anställda efter egen månadslön.**

Månadslön	Löneskillnaderna är...				Summa
	För stora	Lagom	För små	Vet ej	
-20 000	78	17	1	4	100
20 001-25 000	84	11	1	4	100
25 001-30 000	77	17	1	4	100
30 001-35 000	69	24	2	5	100
35 001-40 000	62	32	3	3	100
40 001-50 000	64	26	6	4	100
50 001-	52	31	11	6	100
Samtliga	76	17	2	5	100

I samma takt som andelen som anser att löneskillnaderna är för stora minskar med tilltagande egen lön, ökar istället andelen som anser att löneskillnaderna är lagom. Det gäller främst de med egna löner mellan 20 000-40 000 kronor. Bland de med egna löner över 40 000 kronor ökar däremot andelen som anser att löneskillnaderna är för små och bland de med de högsta egen lönerna, minst 50 001 kronor, anser 11 procent att löneskillnaderna är för små.

**Diagram 3.3 Anser att löneskillnaderna mellan yrken är för stora.
Samtliga anställda efter egen månadslön**

Lättare att störas av andras högre lön än andras lägre lön

Det ställs inga följdfrågor i undersökningen till frågan om löneskillnader så exakt varför svaren skiljer sig beroende på den egna lönen kan här bara spekuleras om. Det kan då ligga nära till hands att spekulera om hur de högvärlöna är giriga och konservativa och bara tänker på egennyttan utan att vilja dela med sig. Detta är dock egenskaper som troligen bara gäller ett fåtal individer som säkerligen ryms inom de två procent som tycker att löneskillnaderna är för små.

En mer rimliga spekulationer är nog att det ingår i den mänskliga naturen att lättare besväras av andras *högre* löner än av andras *lägre* löner. Det vill säga att ju lägre den egna lönen är desto mer besvärande är det att många andra har högre lön. Men ju *högre* egen lön man har desto mindre besväras man av att andra har ännu högre lön – eller att många har lägre lön för den delen. Problembilden varierar ju från person till person beroende på var man själv befinner sig på löneskalan.

De med lägst lön överraskar

Sambandet mellan egen lön och syn på löneskillnader är dock inte klockrent. Det gäller främst de med *lägst* lön. Något överraskande är att andelen som anser att löneskillnaderna är för stora är *mindre* bland de med 20 000 kronor eller mindre i månadslön än för de med löner mellan 20 001-25 000 kronor. I stället är andelen som anser att löneskillnaden är *lagom* klart större bland de i den lägre lönegruppen.

Ungdomar mer lagom

En förklaring till att de med lägst lön avviker något från mönstret är troligen att andelen ungdomar är högre i denna lönegrupp än i övriga grupper och ungdomar avviker ganska mycket från övriga åldersgrupper vad gäller synen på löneskillnader. Bland LO-medlemmar i åldern 18-24 år anser 62 procent att löneskillnaderna för stora medan 28 procent anser att de är lagom. Motsvarande siffror för LO-medlemmarna i åldern 26-64 år är 83 procent respektive 13 procent (se tabell 3.2).

Många ungdomar har kanske ännu inte bildat sig en uppfattning om löneskillnaderna i samhället. De kanske nyligen har fått sitt första jobb och därmed en egen lön att leva på. Men efter en tid med ett tungt och stressigt jobb, obekväma arbetstider och tidsbegränsade anställningar inser nog även den mest entusiastiska ungdomen att jobbet nog borde vara värt mer än kanske de 20 000 kronor som betalas.

**Tabell 3.2 Synen på löneskillnader mellan olika yrken
Samtliga anställda efter egen månadslön.**

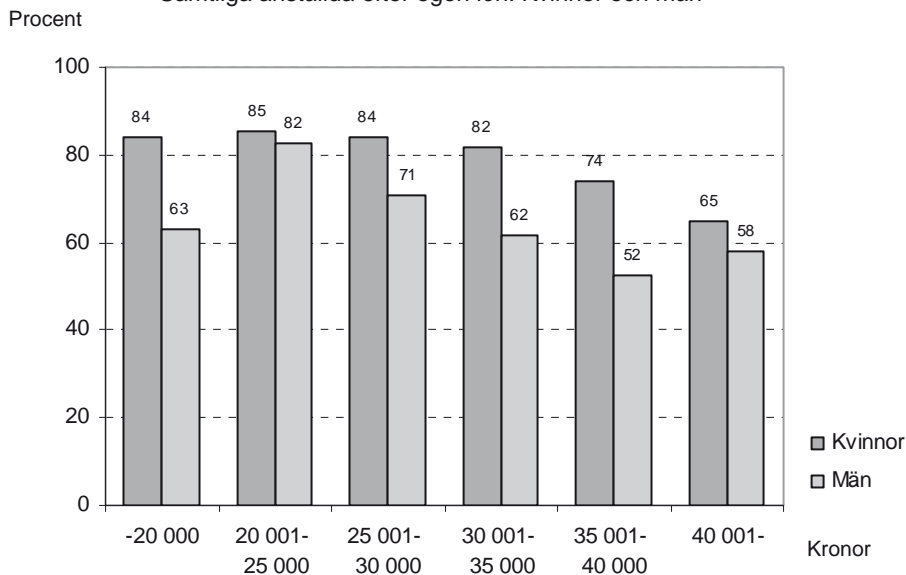
Ålder	Löneskillnaderna är...				Summa
	För stora	Lagom	För små	Vet ej	
LO-medlemmar	81	14	1	4	100
Därav: 18-24 år	62	28	3	8	100
25-64 år	83	13	1	5	100
Samtliga anställda	76	17	2	5	100
Därav: 18-24 år	65	29	2	5	100
25-64 år	77	16	2	5	100

Både kvinnor och män påverkas av den egna lönen

Kvinnor anser i högre grad än män att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken, som framgått ovan. Kvinnor tycks alltså ha en mer solidarisk syn på hur lönerna ska fördelas mellan olika yrken. Denna bild grusas dock något när den egna lönen blandas in i jämförelsen av kvinnor och män. Då framgår att såväl kvinnor som män påverkas av den egna lönen när det kommer till syn på löneskillnader. Det vill säga att både för kvinnor och för män innebär *högre* egen lön en *mindre* andel som anser att löneskillnaderna är för stora mellan olika yrken (se diagram 3.4).

Sambandet mellan kön och egen lön är dessutom tydligast bland kvinnor medan det bland män störs av att såväl de med *lägst* liksom de med *högst* löner avviker något från sambandet genom att ha ett lägre respektive högre värde än närmast följande respektive föregående lönegrupp. Möjligen beror det på att män som grupp på arbetsmarknaden är mer heterogen än kvinnor. Män har exempelvis större lönespridning än kvinnor samt en större spridning mellan olika yrken och sektorer. Antalet mansdominerade yrken är fler än antalet kvinnodominerade. Det kan därmed misstänkas att det finns fler variabler som förklarar skillnaden i synen på löneskillnader bland män. Här kan dock bara konstateras att sambandet mellan egen lön och synen på löneskillnader mellan olika yrken tycks gälla både kvinnor och män.

Diagram 3.4 Anser att löneskillnaderna mellan yrken är för stora
Samtliga anställda efter egen lön. Kvinnor och män

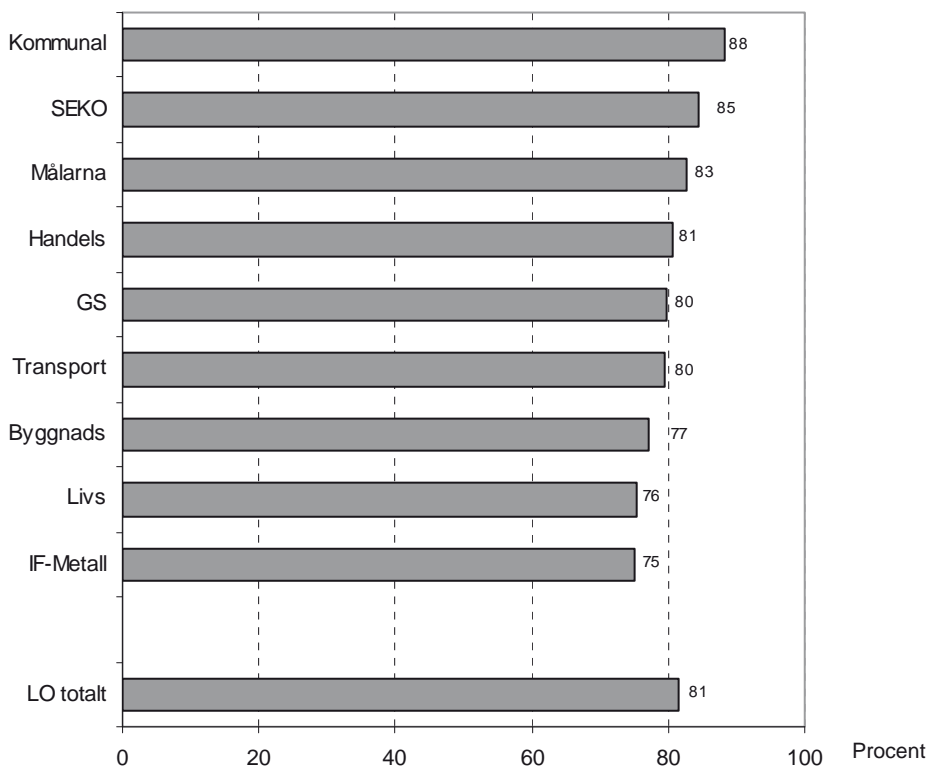

LO-förbunden – Kommunal högst och IF-metall lägst

Skillnaden i synen på löneskillnader mellan yrken är relativt liten mellan medlemmarna i de olika LO-förbunden. I sex av de elva förbund (för vilka tillräckligt många medlemmar ingår i undersökningen) anser över 80 procent av medlemmarna att löneskillnaderna mellan olika yrken är för stora. Högst är andelen inom Kommunal där 88 procent anse att löneskillnaderna är för stora. Lägst andelar som anser att löneskillnaderna är för stora har medlemmarna inom Byggnads, Livs och IF-Metall, mellan 75-77 procent (se diagram 3.5).

Tidigare i avsnittet har framgått ett ganska tydligt samband mellan egen lön och synen på löneskillnader. LO-medlemmar är troligen inget undantag. Det är därmed kanske inte så överraskande att just medlemmarna i Kommunal, som har de lägsta lönerna inom LO, till största delen anser att löneskillnaderna är för stora mellan yrken medan medlemmarna i Byggnads, IF-Metall och Livs, som har de högsta lönerna inom LO, i mindre grad anser detta.

Diagram 3.5 Anser att löneskillnaderna mellan yrken är för stora
LO-medlemmar efter förbund

LO-förbunden Elektrikerna, Fastighets, Hotell och restaurangfacket, Musikerna och Pappers redovisas ej på grund av för litet antal svarande medlemmar från dessa förbund

Synen på löneskillnader mellan yrken år 1993-2010

Frågan om löneskillnader mellan yrken var med i Röster om facket och jobbet första gången år 1993. Då var skillnaden i synen på löneskillnader större mellan LO-, TCO och SACO-medlemmar än vad den är idag. Efter år 1993 har skillnaden minskat stadigt och nu är den mindre än någonsin.

SACO-medlemmar har ändrat sig mest

Framförallt är det SACO-medlemmarna som har ändrat sin syn på löneskillnader. År 1993 ansåg 53 procent av dessa att löneskillnaderna mellan yrken var för stora. Därefter har andelen ökat för varje undersökning till dagens 66 procent.

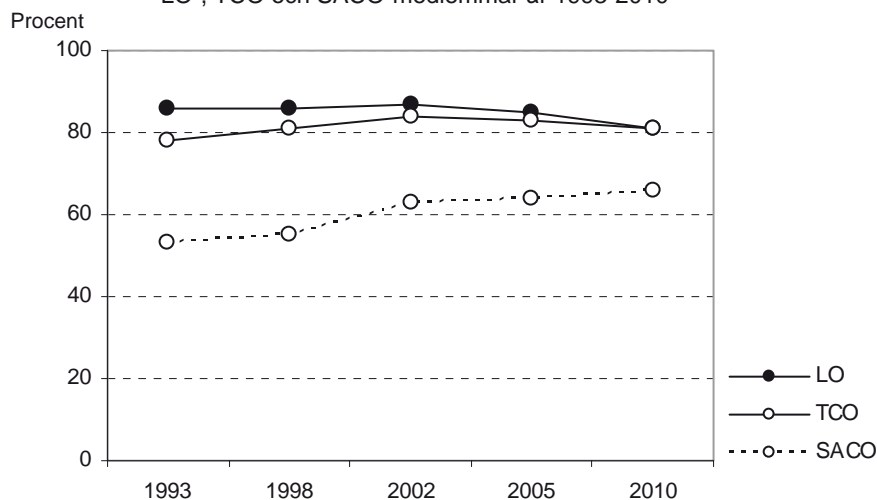
Även bland TCO-medlemmarna har andelen som anser att löneskillnaderna är för stora ökat något, från 78 procent år 1993 till dagens 81 procent.

Minskning bland LO-medlemmarna senaste åren

Bland LO-medlemmarna tycks utvecklingen däremot gå i motsatt riktning då de 81 procent av LO-medlemmarna som år 2010 anser att löneskillnaden är för stora är den lägsta notering som uppmätts bland LO-medlemmar. År 1993-2005 har andelen legat på drygt 85 procent.

Nergången i den senaste undersökningen är möjligen ett resultat av att löneutvecklingen den senaste avtalsperiod (år 2007-2009) föll ganska väl ut för LO-medlemmarna då det var den första avtalsperioden på mycket länge som lönerna faktiskt ökade lite mer för arbetare än för tjänstemän. Därmed kanske färre arbetare och LO-medlemmar besvärar sig av löneskillnaderna mellan olika yrken.

Diagram 3.5 Anser att löneskillnaderna mellan yrken är för stora
LO-, TCO och SACO-medlemmar år 1993-2010

4. Synen på löneskillnaden mellan kvinnor och män

Medellönen är nästan 5 000 kronor lägre för kvinnor än för män. En klar majoritet anser att detta är fel och att kvinnor har för låga löner i förhållande till män.

Medellönen för kvinnor är 25 500 kronor och för män 30 500 kronor år 2010. Männens medellön är därmed nästan 20 procent högre än kvinnornas. Ungefär så stor har löneskillnaden mellan kvinnor och män varit ända sedan 70-talet.

Med anledning av denna till synes cementerade löneskillnad ställs en fråga i undersökningen om synen på löneskillnaden mellan kvinnor och män.

Frågan

Vad anser du om de löneskillnader som finns mellan kvinnor och män. Är de i stort sett rättvisa eller anser du att kvinnor har för låg lön i förhållande till män?

86 procent anser att kvinnor har för låg lön

Svaren visar att de flesta anser att kvinnor har för låg lön i förhållande till män, 83 procent av samtliga anställda anser detta. Tio procent anser att lönerna är i stort sett rättvisa, sju procent svarar vet ej medan 0,3 procent anser att män har för låg lön i förhållande till kvinnor (se tabell 4.1).

Det skiljer dock ganska mycket mellan vad olika grupper anser om löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Inte minst mellan just kvinnor och män.

Stor skillnad mellan vad kvinnor och män anser

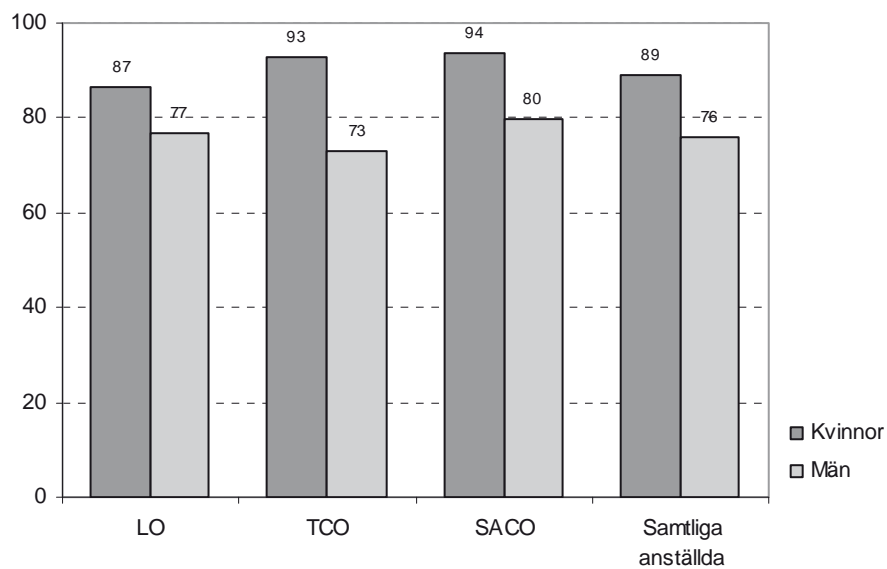
Kvinnor anser i högre grad än män att kvinnors löner är för låga i förhållande till mäns löner. Bland samtliga anställda anser 89 procent av kvinnorna och 76 av männen detta. Skillnaden är störst bland TCO-medlemmar då 93 procent av TCO-kvinnorna och 73 procent av TCO-männen anser att kvinnors löner är för låga, det vill säga en skillnad på 20 procentenheter. Mellan LO-kvinnor och LO-män är skillnaden tio procentenheter (se diagram 4.1).

15 procent män tycker lönerna är rättvisa

Av de män som inte anser att kvinnors löner är för låga anser de flesta istället att lönerna är rättvisa, 15 procent av samtliga män anser detta. Nio procent av männen svara vet ej. Det är dock endast 0,3 procent av männen som anser att *män* har för låga löner i förhållande till kvinnor.

Diagram 4.1 Anser att kvinnor har för låg lön i förhållande till män
Anställda efter facklig centralorganisation. Kvinnor och män

Procent

Tabell 4.1 Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män
Anställda efter fackligt medlemskap

		I stort sett rättvisa			
		Kvinnor har för låg lön	Män har för låg lön	Vet ej	
LO	Kvinnor	7	87	0,1	6
	Män	13	77	0,6	10
	Samtliga	10	81	0,3	8
TCO	Kvinnor	3	93	0,3	4
	Män	13	73	0,6	13
	Samtliga	7	86	0,4	7
SACO	Kvinnor	2	94	0,1	4
	Män	12	80	0,2	8
	Samtliga	6	88	0,1	6
Ej fackligt anslutna arbetare	Kvinnor	12	76	0,3	12
	Män	18	69	0,0	13
	Samtliga	16	72	0,1	13
Samtliga anställda	Kvinnor	5	89	0,2	5
	Män	15	76	0,3	9
	Samtliga	10	83	0,3	7

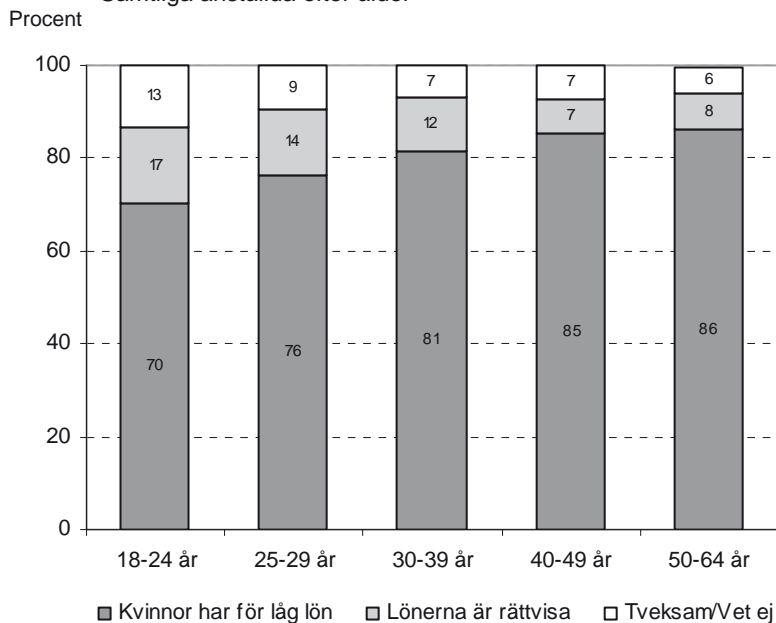
Även skillnad mellan olika åldrar

Även mellan olika åldersgrupper skiljer det ganska mycket vad gäller synen på löneskillnader mellan kvinnor och män. Bland de yngsta i åldern 18-24 år anser 70 procent att kvinnor har för låg lön. I åldrarna däröver ökar denna andel stadigt och i åldrarna 40 år och uppåt anser drygt 85 procent att kvinnor har för låg lön. En större del av ungdomarna än av de äldre anser istället att lönerna är rättvisa. 17 procent av 18-24-åringarna anser detta medan cirka sju procent av 40-64-åringarna gör det. Dessutom svarar betydligt större del av de yngre än av de äldre "vet ej".

Slutsatsen ändå given – oavsett kön och ålder

Det krävs uppenbarligen några år i arbetslivet för att bilda sig en uppfattning om de skillnader och orättvisor som förekommer. Men oavsett ålder och kön så är ändå slutsatsen given, det vill säga att en klar majoritet av alla anställda anser att kvinnors löner är för låga jämfört med mäns löner.

Diagram 4.2 Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män
Samtliga anställda efter ålder

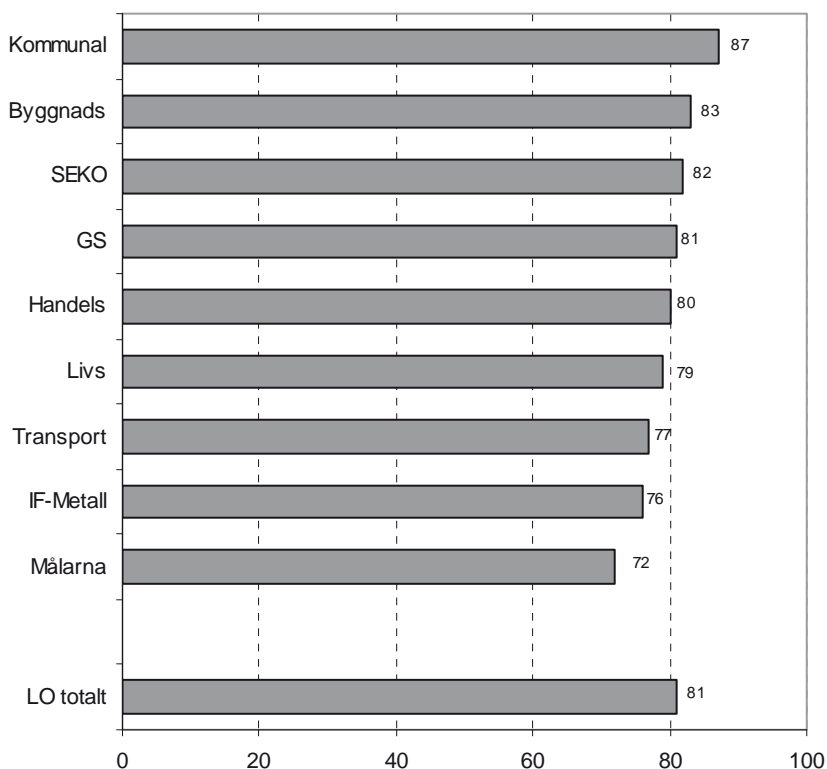
LO-förbunden – Kommunal och Byggnads i topp

Det är kanske inte så överraskande att Kommunal är det förbund som har högst andel medlemmar som anser att kvinnors löner är för låga, 87 procent. Detta med tanke på att Kommunal är det LO-förbund som organiserar flest kvinnor vilka dessutom har bland de absolut lägst lönerna.

Desto mer överraskande är kanske att närmast efter Kommunal kommer medlemmarna i Byggnads. Av dessa anser 83 procent att kvinnors löner är för låga. Kanske en något oväntat hög siffra med tanke på att Byggnads är det mest mansdominerade LO-förbundet. Byggnads har dessutom den högsta medellönen av alla LO-förbund. Men dessa män visar alltså solidaritet med lågavlönade kvinnor.

Det gäller för den delen även övriga mansdominerade LO-förbund, även om andelen som anser att kvinnors löner är för låga inte riktigt når upp till Byggnads nivå.

Diagram 4.3 Anser att kvinnor har för låg lön i förhållande till män
LO-medlemmar efter förbund

Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män år 1993-2010

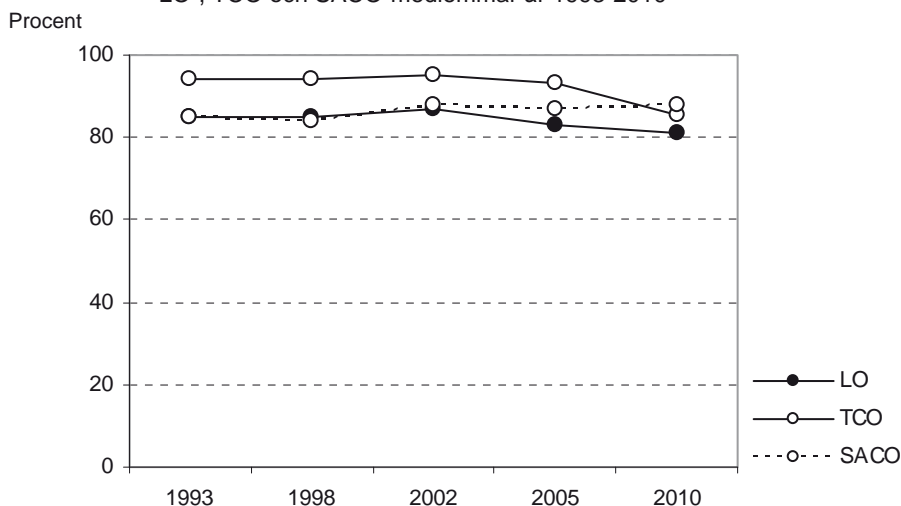
Synen på löneskillnader mellan kvinnor och män har varit mycket stabil över tiden. Bland LO- och SACO-medlemmar har andelen som anser att kvinnors lön är för låga jämfört med mäns lön legat runt 85 procent nästan alla år och bland TCO-medlemmar runt 95 procent. I den senaste undersökningen har procenten dock minskat något bland LO- och TCO-medlemmar.

Liten osäkerhet har smugit sig in senaste åren

År 2002 var det då störst andel LO- och TCO-medlemmar ansåg att kvinnors löner är för låga. Därefter har andelen minskat, för LO-medlemmar från 87 till 81 procent och för TCO-medlemmar från 95 till 86 procent. Ganska stora minskningar kan tyckas. Andelen som anser att lönerna är rättvisa eller att män har för låga löner har dock *inte* ökat i motsvarande grad. Istället är det de som svarar vet ej som ökat. Men även om en viss osäkerhet smugit sig in bland de svarande så är det ingen tvekan om att den helt dominerade uppfattningen alltså är att kvinnors löner är för låga.

Bland SACO-medlemmar har andelen som anser att kvinnors löner är för låga inte minskat utan snarare ökat något på 2000-talet och ligger sedan år 2002 stabilt runt 88 procent (se diagram 4.4 och tabell 4.2).

Diagram 4.4 Anser att kvinnor har för låg lön i förhållande till män
LO-, TCO och SACO-medlemmar år 1993-2010

Tabell 4.2 Synen på löneskillnaden mellan kvinnor och män år 1993-2010

	LO-medlemmar					TCO-medlemmar					SACO-medlemmar				
	93	98	02	06	10	93	98	02	06	10	93	98	02	06	10
Kvinnor har för låga löner	85	85	87	83	81	94	94	95	93	86	85	84	88	87	88
Lönerna är rättvisa	9	10	8	10	10	8	9	7	6	7	9	12	7	8	6
Män har för låga löner	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vet ej	6	5	5	7	8	3	3	3	2	7	6	4	5	4	6

5. Stödja låginkomsttagare eller sin egen grupp

En majoritet anser alltså att mer välbetalda bör stödja låginkomsttagarna. Men marginalen till de som tycker att man främst ska se till den egna gruppen har minskat.

LO har länge förordat en så kallad solidarisk lönepolitik där LO-förbunden gemensamt driver krav på löneökningar som ska vara till allas gemensamma bästa. I praktiken innebär detta att LO-förbunden samordnar sina avtalsförhandlingar och ställer gemensamma lönekrav där starka och relativt höglönade grupper stödjer svagare och lågavlönade grupper så att även dessa får igenom de gemensamma lönekraven.

Tanken är alltså att de mer välbetalda ska stödja de lågavlönade. De mer välbetalda grupperna försätts till och med begränsa sina egna lönekrav till vad som bedöms vara rimligt att alla anställda bör få.

Frågan är om det finns ett konkret stöd för detta bland alla löntagarna eller om det bara är de lågavlönade själva som hoppas på stöd från de mer välbetalda grupper – vilka kanske helst bara sköter sig själva? I Röster om facket och jobbet görs ett försök att undersöka detta med följande fråga.

Frågan

I lönedebatter talas ibland om solidarisk lönepolitik, låglönesatsning och löneklyftor. Avslutningsvis har jag några frågor som hänger samman med detta

Tycker du att mer välbetalda grupper bör stödja låginkomsttagarna, även om det innebär att deras egna krav på löneökningar får stå tillbaka eller bör varje grupp enbart försöka nå bästa möjliga resultat för den egna gruppen?

Svarsalternativ: 1. Bör stödja låginkomsttagarna
2. Bör nå bästa resultat för egna gruppen

Rehn-Meidnermodellen

Solidarisk lönepolitik ingår som en av tre huvudpunkter i den så kallade Rehn-Meidnermodellen för full sysselsättning. De tre huvudpunkterna är:

- Solidarisk lönepolitik
- Stram finans- och penningpolitik för att hålla nere inflationen
- Aktiv arbetsmarknadspolitik för att klara den strukturomvandling som den solidariska lönepolitiken medför

Majoritet för att stödja låginkomsttagare

Resultaten visar att en majoritet av de anställda anser att mer välbetalda bör stödja låginkomsttagarna. Framförallt är det LO-medlemmar som anser detta men även en majoritet av TCO- och SACO-medlemmarna.

Andelen som anser att varje grupp enbart ska försöka nå bästa resultat för den egna gruppen är dock inte försumbar, inte ens bland LO-medlemmarna. Dessutom har den blivit större de senaste åren.

54 procent vill att välbetalda stödjer låginkomsttagare

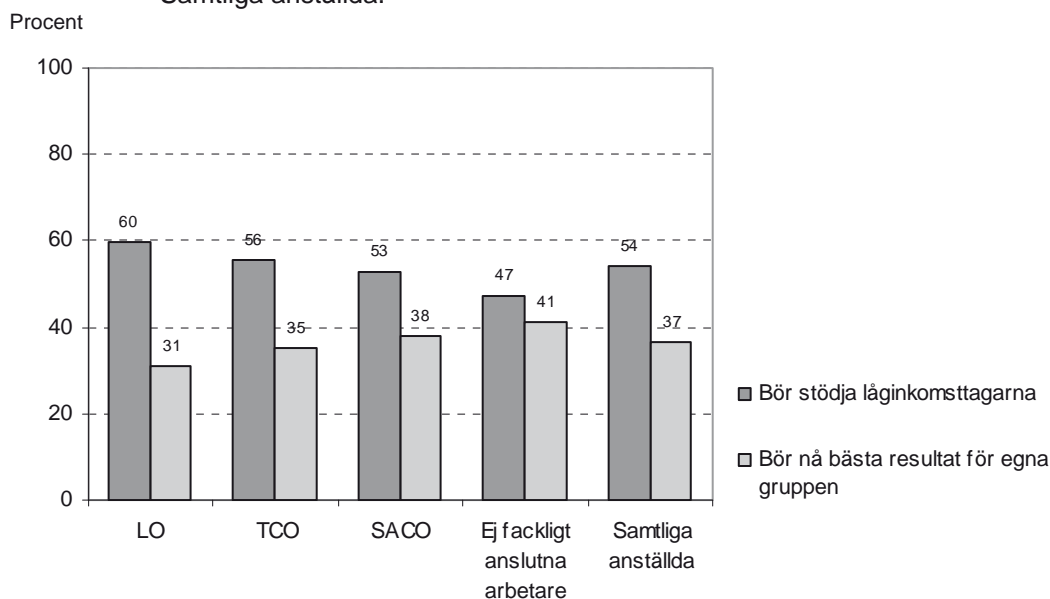
Bland samtliga anställda anser 54 procent att välbetalda bör stödja låginkomsttagare medan 37 procent anser att man bör nå bästa resultat för egna gruppen. Nio procent svarade vet ej. Det är alltså en majoritet, om än knapp sådan, som anser att välbetalda ska stödja låginkomsttagare (se tabell 5.1 och diagram 5.1).

60 procent bland LO-medlemmar

Bland såväl LO- som TCO och SACO-medlemmar är det majoritet för att stödja låginkomsttagare. Högst andel är det bland LO-medlemmar, 60 procent, medan den är något lägre bland TCO- och SACO-medlemmar, 56 respektive 53 procent.

Det kanske inte är så förvånande att andelen är högst bland just LO-medlemmar med tanke på att en stor del av dessa själva har låga löner. Något mer förvånande är dock att skillnaden är så pass liten mellan LO-, TCO och SACO-medlemmarna. Inte minst med tanke på de löneskillnader som finns mellan dessa grupper men även med tanke på tidigare undersökningar som visat på betydligt större skillnad. Mer om tidigare undersökningar nedan.

Diagram 5.1 Stödja låglönetagare eller egna gruppen
Samtliga anställda.

Var 3e LO-medlem vill bästa för egna gruppen

Men kanske mest förvånande är att 31 procent av LO-medlemmarna anser att man bör nå bästa resultat för egna gruppen. Stödet för en solidarisk lönepolitik bland LO-medlemmarna är visserligen stort men det är ändå nästan en tredjedel av LO-medlemmarna som inte alls tycks tänka i dom banorna.

Liksom 41 procent av ej fackligt anslutna arbetare

Högst andel som vill stödja den egna gruppen är det dock bland ej fackligt anslutna arbetare, 41 procent, men det kanske ligger i många ej fackligt anslutnas natur att sköta sig själva och inte räkna med stöd från andra. Det kan dock ändå konstateras att även bland ej fackligt anslutna arbetare är det störst andel som anser att välbetalda bör stödja låginkomsttagare, 47 procent.

Tabell 5.1 Stödja låglönetagare eller den egna gruppen
Anställda efter fackligt medlemskap

		Bör stödja låginkomsttagare	Bästa för egna gruppen	Vet ej
LO	Kvinnor	60	28	12
	Män	59	33	8
	Samtliga	60	31	10
TCO	Kvinnor	56	34	10
	Män	55	36	9
	Samtliga	56	35	9
SACO	Kvinnor	60	31	9
	Män	43	47	10
	Samtliga	53	38	9
Ej fackligt anslutna arbetare	Kvinnor	44	41	16
	Män	50	41	10
	Samtliga	47	41	12
Samtliga anställda	Kvinnor	56	34	11
	Män	53	40	8
	Samtliga	54	37	9

LO-förbunden - GS i topp medan Kommunal och IF-Metall tappat stort

Att 60 procent av LO-medlemmarna anser att välbetalda bör stödja låginkomsttagare är visserligen en majoritet för den solidariska lönepolitiken men ändå inte den totala uppslutning bakom denna klassiska LO-fråga som nog många hoppats på. De flesta låginkomsttagare är ju medlemmar i något LO-förbund och det är LO:s uppgift att tillvarata alla medlemmars intressen. Alla LO-medlemmar är dock inte låginkomsttagare och det kan misstänkas att LO-medlemmarna är delade i två läger och att de LO-medlemmar som själva har relativt höga löner anser att man bör nå bästa resultat för egna gruppen. En granskning av hur medlemmar i de olika LO-förbunden svarat visar dock att dessa misstankar kommer på skam.

GS i topp med 70 procent

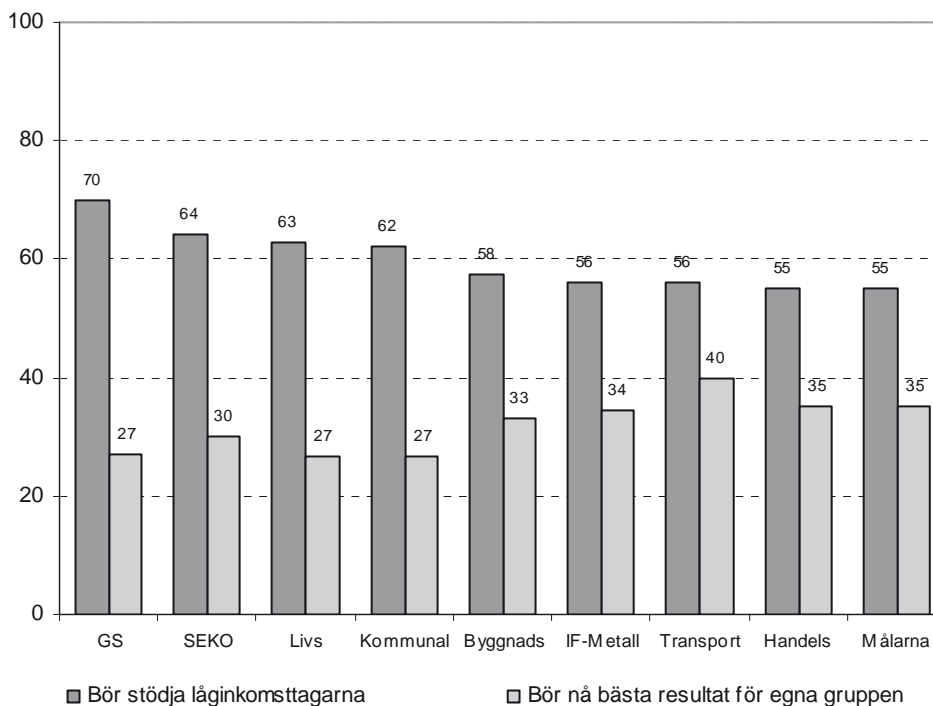
Störst andel medlemmar som anser att välbetalda bör stödja låginkomsttagare finns inom GS, 70 procent. Närmast efter kommer SEKO, Livs och Kommunal med mellan 64 och 62 procent (se diagram 5.2).

Handels och Målarna i botten med 55 procent

Lägst andel som anser att välbetalda bör stödja låginkomsttagare är det bland medlemmarna i Handels och Målarna, både med 55 procent. Av dessa förvånar kanske mest att Handels ligger så lågt med tanke på att Handels själva organiserar stora grupper anställda med relativt låga löner.

Diagram 5.2 Stödjade låglönetagare eller bästa möjliga för egna gruppen
LO-medlemmar efter förbund

Procent

Stora minskningar jämfört med år 2006

Förvåningsfaktorn når dock sin topp när resultaten för år 2010 jämförs med de från år 2006 då det visar sig att andelen som anser att välbetalda ska stödja låginkomsttagare har minskat radikalt inom nästan alla LO-förbund.

Störst minskning har skett bland medlemmarna i IF-Metall, från 73 procent år 2006 ner till 56 procent år 2010. En minskning med 17 procentenheter. Minskningar på runt tio procentenheter har även skett inom Kommunal, Handels, Målarna, Transport och SEKO. Inom Livs och Byggnads har tappet varit mindre, cirka fem procentenheter medan GS är det enda LO-förbundet nivån är oförändrad (se diagram 5.3).

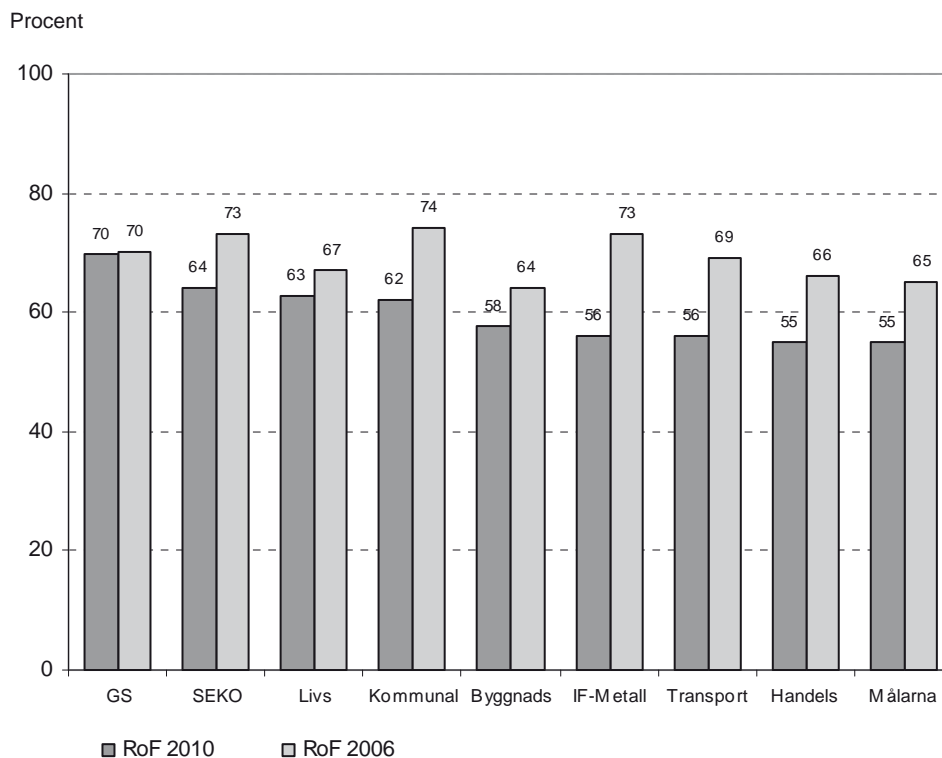
Vad som orsakat dessa stora minskningar kan här bara spekuleras om men det kan konstateras att år 2006 var frågorna om låglönesatsning och jämställdhetspott livligt debatterade och högst aktuella i samband med den avtalsrörelse som då närmade sig och som så småningom resulterade i Avtal 2007. De flesta kollektivavtal som slöts i Avtal 2007 gällde år 2007-2009 och innehöll någon form av låglönesatsning eller jämställdhetspott. De resulterade i att lönegapet mellan såväl kvinnor och män som mellan arbetare och tjänstemän minskade för hela avtalsperioden år 2007-2009 (se LOs Lönerapport år 2010, LO december 2010). Visserligen minskade lönegapen

inte mer än någon enstaka procent men det var ändå betydligt bättre än vad som uppnåtts tidigare avtalsperioder då lönerna ökat mer för tjänstemän än för arbetare nästan varje år de senaste 15 åren.

År 2010 var situationen på arbetsmarknaden en annan. Finanskrisen år 2008 drabbade stora delar av arbetsmarknaden, främst industrin, och de avtal som slöts i Avtal 2010 blev relativt låga vad gäller löneökning.

Intervjuerna till Röster om facket och jobbet 2010 genomfördes vintern år 2010/2011. Ekonomin i Sverige hade då återhämtat sig efter finanskrisen och såväl industrin som övriga näringslivet gjorde stora vinster. Många anställda vill nu vara med och få del av dessa vinster. Att i detta läge avstå löneökningar till förmån för låginkomsttagare framstår då för många kanske som mindre intressant.

Diagram 5.3 Stödja låglönetagare år 2006 och 2010
LO-medlemmar efter förbund

Stöda låginkomsttagare eller egna gruppen år 1988-2010

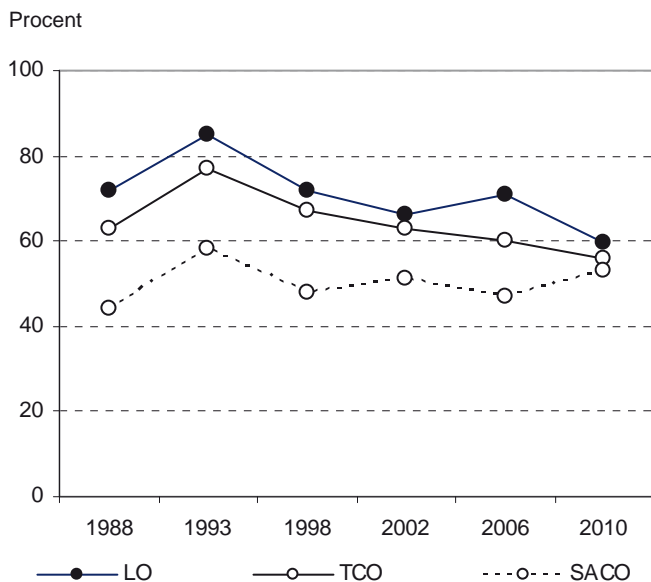
År 1993 var det år då den absolut högsta andelen anställda ansåg att högvärlönlade borde stödja låginkomsttagare. Bland LO-medlemmar ansåg 85 procent detta, liksom 77 procent av TCO-medlemmarna och 58 procent av SACO-medlemmarna. Så höga värden har inte uppmätts varken förr eller senare (se diagram 5.4).

90-talskrisen bakom toppnoteringar

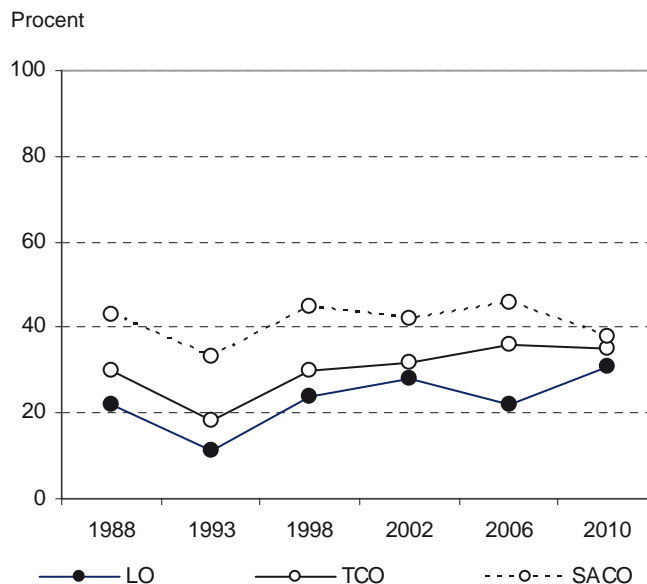
År 1993 var dock ett år som på många sätt präglades av den djupa kris som drabbade arbetsmarknaden år 1990. Arbetslösheten ökade från knappt två procent år 1990 till över åtta procent år 1993. Bland ungdomar var arbetslösheten över 20 procent.

Att krisen påverkade svaren på frågan om välbetalda ska stödja låginkomsttagare i 1993 års undersökning är högst troligt. En mer "normal" syn på frågan gav nog undersökningarna före och efter krisen, det vill säga åren 1988 och 1998. Båda dessa år svarade 72 procent av LO-medlemmarna att välbetalda bör stödja låginkomsttagare liksom cirka 65 procent av TCO-medlemmarna och cirka 45 procent av SACO-medlemmarna. Dessa värden stämmer även mycket väl överens med 2006 års undersökning.

Diagram 5.4 Stödja låglönetagare år 1988-2010
LO-, TCO- och SACO-medlemmar

Diagram 5.5 Stödja egna gruppen år 1988-2010
LO-, TCO- och SACO-medlemmar

Trenden pekar neråt för LO- och TCO-medlemmar

Den neråtgående trenden bland framförallt LO- och TCO-medlemmar är dock svår att bortse från. Tydligast är den bland TCO-medlemmar för vilka andelen som anser att välbetalda ska stödja låginkomsttagare minskat varje undersökning sedan 1993 års toppnotering. Detsamma gäller bland LO-medlemmar med undantag av år 2006.

Denna neråtgående trend är givetvis oroande för LO och dess förbund som ju representerar just låginkomsttagare. Det kan dock konstateras att löneutvecklingen från mitten av 1990-talet fram till idag ändå måste betecknas som relativt bra för såväl arbetare som tjänstemän. Reallönerna (nominell löneökning minus inflation) har ökat med nästan två procent varje år för arbetare och med lite drygt två procent för tjänstemän. Möjligen är det ändå detta som är orsaken till minskningen, det vill säga att lönerna ökat mer för tjänstemän än för arbetare och att lönegapet bara ökar. Sedan år 1995 har lönegapet ökat från 4 500 kronor till cirka 10 000 kronor år 2010.

Har lönegapet blivit för stort?

Det ständigt ökande lönegapet kan uppfattas av de lågavlönade som att stödet från de välbetalda i praktiken uteblivit. Allt fler tycks anse att något konkret stöd från de välbetalda inte är att räkna med utan det är den egna gruppen som man bör satsa på för att kunna få så stor del av löneutrymmet som möjligt.

Med andra ord så kanske det blir allt fler relativt högavlönade arbetare inom exempelvis tillverkningsindustrin och byggnadsindustrin som inte anser att det är lönt att samordna sina egna lönekrav med arbetare inom lågavlönade sektorer om resultatet bara blir att pengarna istället går till tjänstemän.

Svagt samband med egen lön

Den egna lönen tycks påverka i vilken grad det anses att välbetalda bör stödja låglönetagare eller egna gruppen. Sambandet är dock inte glasklart men det tycks gå en skiljelinje mellan de som själva har en lön under eller över 30 000 kronor i månaden. (se diagram 5.6).

Knappt 60 procent upp till 30 000 kronor

Bland anställda med egna löner upp till 30 000 kronor i månaden anser mellan 56-59 procent att välbetalda bör stödja låginkomsttagare. Skillnaden kan alltså anses som marginell mellan de olika lönenivåerna upp till 25 001-30 000 kronor.

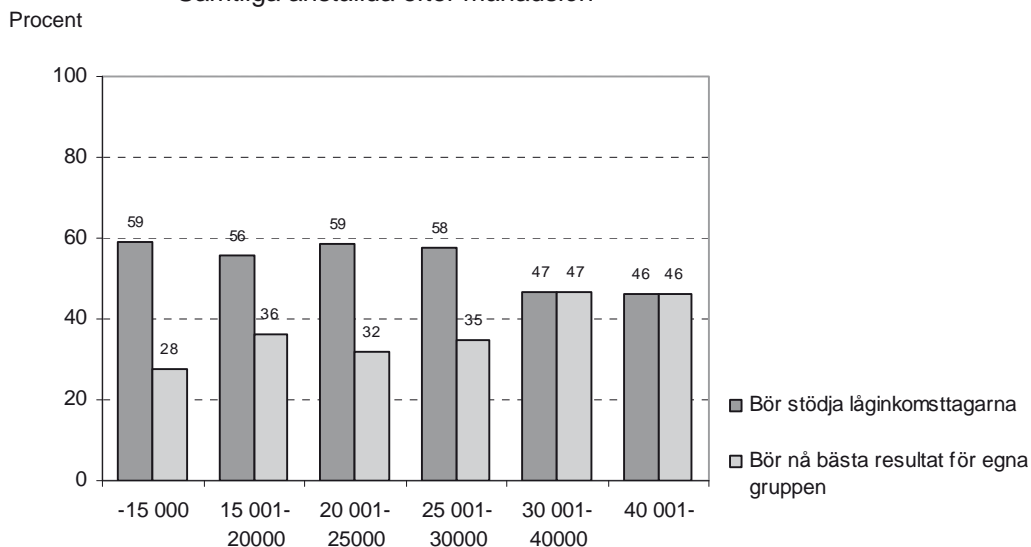
Lite större är skillnaden vad gäller de som svarar att man bör nå bästa resultatet för den egna gruppen. Av de med lägst egen lön anser 28 procent detta medan 32-36 procent av de i de tre närmast övre lönegrupperna gör det. Skillnaden är dock även här att betrakta som liten.

Klar skillnad över 30 000 kronor

När den egna lönen överstiger 30 000 kronor tycks dock någonting hända med synen på att stödja låginkomsttagare. Bland såväl de med egen lön mellan 30 001-40 000 kronor som de med löner på 40 001 kronor eller mer är det dött lopp mellan de som vill stödja låginkomsttagare eller den egna gruppen, 46 respektive 47 procent.

Vad gäller gränsen vid 30 000 kronor kan även noteras att detta även är en lönegräns som går mellan arbetare och tjänstemän då det nästan bara är tjänstemän som har löner över 30 000 kronor medan nästan alla arbetare har löner under 30 000 kronor.

Diagram 5.6 Stödja låglönetagare eller bästa resultat för egna gruppen
Samtliga anställda efter månadslön

Stor minskning bland de lägsta lönegrupperna – men ökning bland de högsta

Att jämföra resultaten för olika lönegrupper över tiden är inte helt lätt eftersom lönerna förändras hela tiden. Jämfört med år 2006 kan dock konstateras att bland de med *lägst* löner har andelen som anser att välbetalda bör stödja låginkomsttagare *minskat* med åtta procentenheter. Detta samtidigt som andelen bland de med de *högsta* lönerna som också anser att välbetalda bör stödja låginkomsttagare *ökat* något. Alltså något av omvända världen (se tabell 5.2).

Tabell 5.2 Stödja låginkomsttagare eller egna gruppen år 2006 och 2010

	Bör stödja låginkomsttagare		Den egna gruppen	
	År 2006	År 2010	År 2006	År 2010
- 20 000 kronor	66	58	28	32
40 001- kronor	43	46	48	46

